

DOMOLJUB

Izbačja vsak dretok. Cena mu je
6 K na leto. (Ta Nemčijo 10 K, na
Ameriko in druge tujne države 12 K.)
— Posamezne številke se prodajajo
po 50 vinarjev.

Slovenskemu ljudstvu v pouk in zabavo.

Spisi in dopisi se pošiljajo: Uredništvo
"Domoljuba", Ljubljana, Ročtarjeva
ulica. Narodnina, Škalnatična in
inštitut pa: Upravnitvo "Domoljuba",
Ljubljana, Kopitarjeva ulica.

Štev. 36.

V Ljubljani, dne 5. septembra 1918.

Leto XXXI.

Naše izobraževalno delo.

Med vojsko je naše izobraževalno delo silno zaostalo. Seveda, ko smo pred štirimi leti prekinili delo v naših nepolitičnih društvih, smo vsi bili tega mnenja, da bo to le za kratek čas, da torej ne bo bistvene škode. Toda neplodna vojska se vleče in še ni videti konca, ali pa moremo brez velike duševne škode še nadalje pogrešati izobraževalnega dela? Če pogledamo na našo odrasčujočo mladino, ki je doma brez močnega nadzorstva in ki je zrastla v divjih vojnih razmerah, potem moramo odločno odgovoriti: **Tako ne sme iti več naprej!** Naša mladina, ki je v mirnih časih našla v naših društvtih in raznih odsekih svoj drugi dom, svojo umsko in srčno izobrazbo, sedaj v veliki meri išče svojega razvedrila po gostilnah in plesiščih in slabih družbah, kjer popolnoma posuropi. In vendar moramo reči, da je ravno doba do 20. leta tista, v kateri se človek odloči in naredi in da navadno v bistvu takšen ostane, kakor je bil vzgojen v teh letih.

Pa idemo še globlje! Slovencev nas je malo in stiskajo nas sovražniki od vseh strani, in posebno v zadnjem času so se zakleli, da nas zatro. Najsilnejše in skoro edino sredstvo, da se obdržimo, je izobrazba, srčna in umska. Čim bolj izobražen in čim bolj hraven je kak narod, tem večja je njegova moč, tem odpornjejsa njegova sila. Zgodovina nam priča. Kje so danes Huni, to mnogoštevilno pleme, strah celé Evrope? Brez sledu so izginili, ker niso imeli izobrazbe. Isto lahko trdimo o Obrih in še drugih močnih narodih. Ni jih več, manjkalo jim je hravne in umske izobrazbe, zato so izginili. Pa tudi vse naše politično delo bo zastonj in uspeh samo navidezen, če ne stoji za to politiko izobražen in hraven narod. Taka politika je

okvir brez slike, posoda brez vsebine, napihnjena vreča. To, kar bo našemu političnemu delu dajalo moči, jedra in trajnih uspehov, to je edino hravno in izobraženo ljudstvo. Bobnečih političnih friz se nihče ne boji, česar se svet boji in kar upošteva, to je hravno zdrav in izobražen narod, ki ve, kaj hoče, in tudi ve, zakaj hoče.

Slovenska krščansko socijalna zveza, ki je tako nekako matica vseh nepolitičnih društev na Slovenskem, ki stoe na katoliškem stališču, se bo prihodnji teden zopet dvignila iz svojega spanja ter pozvala vsa naša nepolitična društva, pa tudi sebe na novo delo. Naj bi vsa društva, ki so učlanjena v Slovenski krščansko socijalni zvezi, iz cele Slovenije poslala svoje zastopnike na občni zbor in k posvetovanjem posameznih odsekov. Vsi se moramo dvigniti, vsakdo nekaj žrtvovati, da bo naše za obstoj našega naroda prepotrebno izobraževalno delo zopet vzcvetelo in rodilo, kot prejšnje čase, stoteren sad.

Ko bi po pomoti kakšno društvo ne prejelo vabila in sporeda, ga objavljamo tukaj.

Občni zbor in redni letni posvet k. s. izobraževalnih društev S. K. S. Z. za Kranjsko, Štajersko, Koroško, Goriško in Trst se vrni

v torek dne 10. septembra 1918 v Ljubljani.

Prepoldne zborujejo odseki po sledenem redu:

L Kmetijski odsek.

Zborovališče: Velika dvorana »Uniona«. Poročevalci: Poslanca Hladnik, Pišek in župan Brodar. Pričetek ob 9. uri dopoldne.

II. Narodno-gospodarski odsek.

Zborovališče: Orglarska šola v Alojzijevišču, Poljanska cesta. Poročajo: Narodno-gospodarski položaj: dr. Jakob Muhorič. Obrtné in trgovske zadeve: dr. Jež,

Ljubljana; Ferjančič, Trst. Pričetek ob 9. uri dopoldne.

III. Odsek za obnovitev Goriške.

Zborovališče: Posvetovalnica Zadržne zvezze, Dunajska cesta št. 38, II. nadstropje. Poročajo: O obnovitvi Goriške prof. Bogumil Remec, dr. Ličan, župan Rejec, urednik Alojzij Vrtovec. Pričetek ob 10. uri dopoldne.

IV. Prosvetni odsek.

Zborovališče: Posvetovalnica Katoliškega tiskovnega društva. Poročevalci: Izobraževalno delo: prof. dr. J. Punar. Igre v naših prosvetnih društvih: pisatelj župnik Finžgar. Petje v naši prosvetni organizaciji: kanonik dr. Kimovec. Pričetek ob 11. uri dopoldne.

V. Mladieniški (telovadni) odsek.

Zborovališče: Šentpetersko k. s. prosvetno društvo, Sv. Petra cesta, Šentpeterska mežnarija, I. nadstropje. Poročajo: urednik Anton Komljanec, posl. Vrstovšek (Štajersko), dr. Ličan (Goriško), urednik Smodej (Celovec). Pričetek ob 9. uri dopoldne.

VI. Narodno-obrambni odsek in občni zbor »Slovenske Straže«.

Zborovališče: Šentjakobsko k. s. prosvetno društvo, Florijanska ulica št. 15, I. nadstropje. Poročata: poslanec Evgen Jarč in urednik Anton Pestotnik. Pričetek ob 12. uri opoldne.

VII. Odsek za Narodni svet.

Zborovališče: Knjižnica Katoliškega tiskovnega društva, Katoliška tiskarna, III. nadstropje. Poročajo: dr. Jerič, posl. dr. Korošec in urednik Smodej. Pričetek ob 11. uri dopoldne.

VIII. Delavski odsek.

Zborovališče: Tajništvo S. L. S., Katoliška tiskarna, II. nadstropje. Poroča dr.

Jakob Mohorič. Pričetek ob 11. uri dopoldne.

IX. Ženski odsek.

Zborovališče: Društveni prostori Katoliškega društva za delavke v Ljubljani, Poljanska cesta, Alojzevičje. Poročajo: urednica Ivanka Klemenčič, Petrič iz Trsta in dr. Hohnjec (Maribor). Pričetek ob 9. uri dopoldne.

GLAVNO ZBOROVANJE IN OBČNI ZBOR S. K. S. Z.

Zborovališče v veliki dvorani »Uniona«. Pričetek ob 3. uri popoldne.

Spored:

- a) Poročilo predsedstva.
- b) Narodna izobrazba: govori Fr. Finsgar.
- c) Narodno gospodarstvo: govori dr. Jakob Mohorič.
- d) Žensko vprašanje: govori Ivanka Klemenčičeva.
- e) Volitev odbora S. K. S. Z.

Prijateljski večer.

Na predvečer v ponedeljek dne 9. septembra prirede nepolitična ljubljanska prosvetna društva, članice S. K. S. Z. prijateljski večer s petjem in godbo v veliki dvorani »Uniona«. Začetek ob 8. uri zvečer.

Posvet poročevalcev

bo zboroval v ponedeljek dne 9. septembra 1918 ob pol 8. uri zvečer v posvetovalnici tajništva S. L. S., Katoliška tiskarna, II. nadstropje.

Prosimo: Vsa k. s. prosvetna društva naj se častno udeleže občnih zborov osrednje S. K. S. Z. in »Slovenske Straže«.

Z Bogom za slovensko ljudstvo!

Slovenska Krščansko Socialna Zveza v Ljubljani,

»Slovenska Straža« v Ljubljani,
dne 28. avgusta 1918.

Politični obzornik.

Boj za Španijo.

Spet so skočili skupaj diplomati, da pokažejo, kdo bolj zna. To pot se vlečejo za Španijo.

Kakov znano, je Nemčija s svojo podmorsko vojsko potopila med drugim tudi več španskih ladij. Španiji seveda to ni prav in se pritožuje, da ji primanjkuje vedno bolj trgovskih ladij, tako da ne more zmagovati niti domače prekmorske trgovine. Sedaj si je pomagala španska vlada tudi zadrege na ta način, da je pisala v Berlin pismo, v katerem naznanja, da si bodo kot odškodnino za potopljene ladje prisvojili tiste nemške ladje, ki stoje v španskih pristaniščih.

Nemčija je nekaj časa pomicala, ali naj Špancem mirno ugodi, ali naj se pa skruga ter pretrga prijateljske odnosaje s Španijo. Ententa se je že na tihem smejala, da si bo nakopala Nemčija novega sovražnika na glavo. Ali opekla se je. Nemci so se tokrat dvakrat premislili in se — vdali. Saj ladje izgube tako ali tako, čemu po-

tem treba še novega sovražnika, ko je že starih čez glavo!

Tako se Španija veseli novih ladij, enterta pa se je vrgla na ščuvanje. Zakaj silno prav bi ji prišel nov zaveznik na francoski fronti, ki ga ni treba prepeljavati daleč, daleč čez ocean. Zato prigovarjajo Špancem, naj se ne ozirajo na nemško postupljivost ter naj Nemčiji odpovedo prijateljstvo, saj je itak že ves svet skregan z njo. In španski ministri so se res dali zbegati, da že od samih posvetovanj ne vedo, kaj bi začeli. Tudi med ljudstvom šumi. Eni so za entento, drugi — in teh je več — pa hrume: »Proč z vojsko!«

Poleg entente se repenči tudi Nizozemska. Ona je namreč tudi med tistimi, kateri so nemški podmorski čolni pozrli marsikako ladijo. In ko so sedaj videli nemško darežljivost napram Španiji, je tudi Nizozemce začelo mikati, kje bi iztaknili kako podobno odškodnino. Ker pa v tem oziru nimajo veliko upanja, se tolazijo s tem, da odslej itak ne bodo zgubili več nobene ladje, ker bo Nemčija porabila sedanji spor s Španijo za to, da na lep način konča podmorsko vojno, ki se je proti Amerikancem izkazala kot brezuspešna in se obenem odpove vsenemški hujskajoči politiki.

Kdo bo zmagal? Želimo, da bi zmagal mir!

Za viharjem pride solnce.

Ne samo na nebu, tudi v Avstriji se jasni, zrak postaja lažji, srce nam vtriplje hitreje, ker upanje na jugoslovansko državo nam kar vidno raste.

Kakor včeraj se nam zdi, ko so nam naši Nemci še grozili in nas pestili z edino »rešilnim« nemškim kurzom ter z »edino zveličavnim« mečem, danes je že svetovni in domači položaj tak, da je prišel nemški kurz ob »kredit«, »sporazum in sprava pa postajata zopet geslo, in to za zunanj i za notranjo politiko. Ne ljubezen, temveč potreba sili našo vlado v spravo. Doma s finančami ne morejo naprej, zato je treba dobiti novih davčnih zakonov. A brez sporazuma bo to komaj mogoče.

Zato Hussarekova vlada ne govori več o ustavnih reformah v smislu nemškega kurza, temveč klub vsenemškim ugovorom proglaša, da je njena največja naloga sprememba ustave, ki bo sicer varovala skupne državne koristi, a bo zaeno državo preustrojila v zvezne državice avstrijskih narodov, združene pod krono Habsburžanov.

Med Nemci so odločno za tako vladino stališče nemški socialni demokratje, ki imajo delavske množice za seboj, tudi vedno več nemških časopisov prihaja polegoma do vladinega naziranja, le všenemški hujščaki, uradniki in fabrikanti godejo po svojem starem všenemškem kopiju zoper jugoslovansko državo, zoper priklopitve Slovencev k Hrvatom itd. Počasi torej, a vendar bolj in bolj se nam vzravnavajo tla, da se vresniči naša deklaracija!

Istočasno ko Hussarekova vlada označuje in pripravlja avstrijskim narodom novo ustavo, pa vrši tudi predpriprave za prihodnje zasedanje državnega zbora. Teda naj bi namreč sklenili nove davke, da se vsaj deloma rešimo večnih posojil.

Najprej hočejo sklicati finančni odsek, kjer naj bi naredili natančne zakonske načrte o novih davkih, da jih bodo potem predložili v sklepanje vsem poslancem v parlamentu. Pa že v odseku poslanci ne bodo ničesar naredili, če se ne bodo prej sporazumeli z vlado. In zdaj te tedne se sporazumujejo!

Nemški poslanci se boje in pravijo po svoji avstrijsko-nemški navadi, ali ne bi kazalo cele stvari malo odločiti, vsaj tja do pozne jeseni. Rusini pravijo, da so z vlado še vedno skregani, ker je preveč prijazna s Poljaki. Za spravo zahtevajo, naj se Galicija razdeli med Poljake in Rusine, nadalje mora vlada pomagati, da se čimprej pojedajo po vojski razdrte vasi in mesta ter urede njive in travniki. Čehi ničesar ne obljubljajo, toda ugovarjajo proti trdnovskemu sodišču in zahtevajo, da morajo zopet izhajati listi, ki jih je vlada ustavila. Dr. Korošec je bil pa te dni poklican k Hussareku.

Vemo, da nas rabijo. Zato čimbolj smo moški, tembolj zmeħčani hodijo za nami!

Kadar se pes boji, tedaj laja.

Čudno, tudi Mažari so postali silno črnogledi, odkar je prišla na svet »Joslovenska deklaracija. Povsod vidijo samo jugoslovanski bavbar.

Posebno se boje za Reko. Kdor kolikor bolj očito pokaže svojo jugoslovansko barvo, brž ga doleti zaslisanje pri mažarskih policijskih uradih. En čas so zapirali vrata v Reko slovenskim časopisom, zdaj prepoovedujejo »Primorske Novine«.

Mažarom tudi kar ne gre v glayo, zato bi istrski, dalmatinski in bosanski stradajoči otroci hodili na Hrvaško jest. Mažarsko časopisje vidi tudi v tem jugoslovanski strah in pišejo, da gre pri tem dobrodelnem podjetju pravzaprav samo za razširjanje in vzgajanje jugoslovanske misli.

Najbolj se pa Mažari strašijo bosanskega sabora, ki že celo vojsko ni bil sklican in so ga naši državniki to jesen vendarle hoteli zopet oživiti. Toda Mažari so izvohali, da zna biti to škodljivo za mažarske agitacije, ki jih razprezajo po Bosni, da naj se namreč Bosna priklopi Ogrsk. Straše po Pešti in Dunaju, da se bodo bosanski poslanci izrekli za jugoslovansko majniško deklaracijo. In res so dosegli, da bosanski sabor tudi to pot ne bo sklican.

Res na slabih nogah morajo stati ti Mažari, da se še bolj boje kot naši »gospodje« Nemci!

Svetovna vojska.

Na francoskem bojišču se boji že sedmi tened z nezmanjšano silo nadaljujejo. Francozi in Angleži ne odnehajo z napadi niti en dan, izgube so na obeh straneh velike, nova bojna sredstva se uporabljajo, da se z njimi doseže odločitev. Sovražni vojskovodja Foch je zagotovil, da v šestih mesecih prežene Nemce iz Francije. Wilson je slovesno izjavil, da hoče Amerika sedaj, ko s pogajanjem ni ničesar dosegla, pospešiti zmago z orožjem, govoril je o 13 milijoni vojakov. To je sedaj res boj za

odločitev. Nemci so se sedaj umaknili tudi na svojem severnem krilu na Flandrskem med mestoma Ipern in Basse, prepustili so sovražniku goro Kemmel, katero so lansko leto z velikimi žrtvami iztrgali Francozom. Anglež napada ob cesti, ki vodi iz Arrasa v Cambrai, važno železniško križišče. Nemci se trdovratno branijo ter počasi kilometer za kilometrom umikajo. S temi napadi so Angleži Nemce prisiliti, da so se umaknili na 50 km dolgi fronti. Izgubili so mesta Bapaume, Perrone in Noyon. Vojaški kritiki napovedujejo še nadaljnji umik na takozvanem Hindenburgovo črto, na katero so se že tudi lansko leto umaknili. Med rekama Oise in Aisne napada Francoz, prodrl je za par kilometrov, a so ga Nemci ustavili, pričakujejo novih bojev, ker hočejo sovražniki z napadi na krila nemške armade prisiliti tudi sredino fronte k nadaljnemu umiku. Cvetiče francoske pokrajine se izpreminjajo v puščavo. Štirikrat že divja v tej pokrajini uničevalen boj, zato ni čuda, če bo ostalo le golo kamenje od lepih vasi in cvetočih mest — delo človeškega duha v 20. stoletju —!

Na Italijanskem nobenih posebnih bojev razven zračnih. Sovražnik baje pripravlja proti nam novo ofenzivo, če ne bo grozje prekislo.

Na albanskem bojišču se je Italijan ustavil ob reki Vojuša, v Valono prihajajo nova laška ojačanja, ki pričajo, da hoče Italijan za vsako silo držati Valono.

V Rusiji še vedno vre, meščanski boji se nadaljujejo. Na severu ob murmanski obali so Angleži ustavili prodiranje, čakajo, da pridejo od vzhoda japonske čete, ki ze prodirajo proti reki Usuri. Večji boji med boljševiki in nasprotniki se bijejo v južni Rusiji ob reki Volgi, Angleži so zasedli obal Kaspiskega morja, kamor so prodrali iz Perzije, katera je cela pod njihovo oblastjo.

Peto leto svetovne vojne, a vstajajo še vedno novi sovražniki, sedaj dviga celo Španija glavo in grozi Nemčiji z vojno napovedjo radi podmorskih čolnov, za enkrat se šele pogajajo. Iščimo prijateljev, sovražnikov imamo že dovolj!

na roko v vseh vojaškopodpornih in oprostitvenih zadevah. Krajevni odbori pa naj pošiljajo na tajništvo tudi vse pritožbe, ki zadevajo splošnost. Te pritožbe bo tajništvo zbiral, da bodo imeli naši poslanci pri svojih zahtevah in dokazih napram vladu in parlamentu dovolj potrebnega gradiva.

Le pravice ne! Zadnji čas je veliko govorilo in pisalo, da bo Hussarek skušal preosnovati Avstrijo in zvezo v več samostojnih narodnih državic. Morda je hotel Hussarek malo preizkusiti teren. Pa so zagnali Vsenemci kanibalsko vpitje: nobenega govora o tem, da bi se Slovencem kaj drugače godilo. Zanimivo pa je, da se italijanski listi boje, da se v Avstriji res ne bi izvedla ustavnna preuredba, zato na ta način bi se Avstrija okreplila in to bi Italiji ne bilo v korist. O slepi avstrijski Nemci!

Pametni ljudje v narodnih zadevah so nemški socialni demokrati. V Zell am See so imeli shod, kjer med drugimi odklanjajo v Avstriji nemško nadvladje, pač pa naj ima v Avstriji vsak narod pravico ustvariti si svojo državo. Ostro bičajo krično ogrsko politiko proti Slovakin in Hrvatom, zahtevajo odpravo kronovinskih mej, Trst pa naj postane samostojno mesto, ki bo vsem avstrijskim državam na razpolago.

Italijani so si med seboj v laseh zaradi Jugoslovjan. Velik del Italijanov je prišel do spoznanja, da se bo treba z Jugoslovani pobotati ter opustiti pretirane italijanske zahteve po jugoslovenski zemlji, Sonnino pa, ki nosi sedaj zvonec v italijanski vladi, je še vedno sanjal o Istri in Dalmaciji. Po hudihih bojih se je sedaj menita Sonnino udal, ker je videl, da so tudi Amerikanci in Angleži zoper njega.

Strašilo. Najbolj se boje nemški ministri na Dunaju in nemški poslanci državnega zборa. Zakaj, kadar ga ni, avstrijska vlada nemoteno in brez skrbi jadra v nemškem kurzu in udriha po Slovanih; parlament ji pa vedno temeljito izpraša vest. Zato tudi sedaj, kakor vedno, bolj in bolj odrivajo sklicanje državnega zборa. Najprvo bi imel biti sklic začetkom septembra, potem so rekli, da pred koncem septembra ni mogoče, sedaj pravijo, da bo šele mogoče začetkom oktobra, mi pa pravimo, da mora imeti strašno trdno vero v avstrijsko vlado, kdor misli, da bo parlament sploh oktobra sklican.

Konec vojske je bil že stokrat preročovan — po krivih prerokih seveda. Sedaj pravijo angleški in amerikanski možje, ki se delajo, da kaj vedo, da bo konec vojske prihodnje leto. Do takrat — tako pravijo — bo Nemčija poražena.

Domače novice.

Dopisnike »Domoljuba« opozarjamo, da se je poštna pristojbina za pisma zvišala na 20 vinarjev, zato pisem, ki bodo opremljena samo s 15 vinarji in za katere bi morali plačevati kazen, ne bomo sprejemali. Če torej ne bo kakšen dopis, ki je bil frankiran s 15 vinarji, zagledal belega dne, ni treba urednika pestiti.

Nemški most? V Tržiču gradi koroški milijon Auer novo veliko tovarno.

Romarski shod na Planinski gori se bo vršil 14. in 15. septembra. Častilci Marijini,

Kraljice miru in pomočnice kristjanov, se prijazno vabijo. — Župni urad v Planini.

Izobraževalno društvo v Retečah pri Škofiji Liki uprizori obe nedelji, dne 8. in 15. septembra, ob pol 4. popoldne igro v treh dejanjih: »Očetova kletev« in enodejansko burko »V ječi.«

Narodni blagdan se bo vršil na Slovenskem dne 21. in 22. septembra. Znano je, da cela minožica jugoslovenskih otrok trpi hudo lakoto, in če je toliko naših mož in fantov padlo v vojski — vsaj mladino moramo rešiti. Zato se je ustanovil v Zagrebu odbor slovensko-hrvaško-srbskih (SHS) ženä za siročad, ki nabira prispevke. V Zagrebu se je vršil narodni blagdan 5. julija in so tisti dan samo v Zagrebu nabrali 100.000 kron za stradajoče otroke. Zeleti je, da se 21. in 22. sept. tudi naši ljudje zavedo, kako potrebno je, da rešimo jugoslovansko mladino. Prispevki naj se pošiljajo na »Osrednji odbor za sirote« v Ljubljani.

Na Brezjah so dobili nove jeklene zvono, ki neprimerno lepše zvene kot dosedanjih jeklenih zvonomi. Vliti so po novih načrtih, ki jih je dobila jeseniška tovarna iz jeklene zvonovali v Bochumu na Nemškem.

Odpust starejših letnikov. S 15. septembrom se začne po obljudi domobranskega ministrica odpuščati letnik 1871. Odpuščene nameravajo nadomestiti z mlajšimi letniki, ki so do sedaj bili oproščeni. Ker je sedaj na poljih in kmalu tudi v vinogradih najnujnejše delo, bi bilo dobro, da se vpoklic mlajših letnikov preloži vsaj za eden do dva meseca.

Čudna razsodba. Pred ljubljansko poroto sta stala 16letni poštni uslužbenec Laboda in 17letni Bevc. Laboda je nesel denarno vrečico s pošte na glavni kolodvor v Ljubljani ter potoma vzel iz vrečice 12.900 K, in sicer na svet omenjenega Bevca, ki bi rad šel v Zagreb, pa ni imel penzev. Fant pa tativne ni znal prikriti, zato so ga takoj zasačili. Bevc je tudi že preje večkrat po malem kradel. Oba sta priznala, da sta kriva, porotniki pa so rekli, da nista kriva, in zato sta bila oba oproščena. — Potuha!

Pozor! Neki nemški ravnatelji se vsiljuje slovenskim posestnikom na Stajerskem, da jim posreduje prodajo posestva. Slovenci, ne prodajte svoje zemlje, če pa jo prodaste, jo prodajte bratu-Slovencu!

Umrla je 31. avgusta v Dragi po domače pri Puštarjevem Janezu načrtareski hči Mici v 16. letu starosti. Nai v miru počival!

Odlikan je bil te dni v veliko hrabrostno svetinja deselinik Matija Strajnar, doma iz Vel. Gabra pri Šti. Vidu na Dolenjskem, sedaj služeč pri neki saperski stotniji ob Piavi. Že poprej je bil odlikan z malo srebrno hrbastno svetinjo in Karlovim četnim križem.

Padel je na tirolskem bojišču za domovino 22letni Ivan Mihelič, doma iz ljubljanske okolice. Služil je pri 17. pp., prideljen zrakovplovi stotniji, ki zelo žaluje po njem.

V cerkvi podružnice Ajbelj so ukradli tatovi cerkveno perilo in drugo mašno opravo.

Nepoboljšljivi Josip Prek, ki je bil že sedemkrat kaznovan radi tativne, je bil sedaj radi istega prestopka po ljubljanski poroti obsojen na pet let težke ječe.

Ročna granata bo še marsikoga tudi v zaledju spravila ob življenje. 16letna Kajnc v Nabrežini je kopala na vrtu, našla pločevinasto škatlo in ker je mislila, da je konzerva sardel, jo je hitela odpriat. Pa ni šlo. Vrte je zato z vso močjo v zid, in dekle je ležalo razmesarjeno na tleh. V tržaški bolnici je umrla.

Kdo vē? O Frančku Kresevič iz Račic, služil je pri 97. pp., 6. stotniji, voj. p. 73. Zadnjič je pisal julija 1915. Sporočila na Mario Kresevič, Račice 52, p. Podgrad, Istra.

Razne vesti.

Dež samih bankovcev se je vsul na avstrijsko fronto ob Piavi. Italijani so natančno ponaredili avstrijske dvekronske bankovce ter jih spustili za dva milijona lir med avstrijske vojake. Na ta način hočejo pomnožiti papirnatih denar v Avstriji in s tem še bolj znizati našo denarno vrednost (valuto).

Sladkor v Švicarji 200 vagonov sladkorja odpošije jeseni Avstrija v Švico, menda zato,

la se znojša naša denarna vrednost, naši domači ljudje pa morajo biti brez njega.

Papirja ni zato, ker ga tonko porabi vojaštvo ne samo za svoje neštevilne pisarne, temveč tudi za oblike in druge potrebščine. — Na Bavarskem je celo izšla ministrska odredba, da morajo mrljice oblačiti in pokopavati le v papirnatih oblikah.

Tudi po cerkevih posodah bodo segli? Nemški školje so vprašali nemško viado, koliko resnice je na govorici, da bodo zaplenjene zlate in srebrne cerkvene posode. Nemška vlada je na to odgovorila, da za sedaj še ne misli na to. Torej »za sedaj! Za pozneje pa!«

Letalke. »Messaggero« poroča, da se otvori jeseni poseben učni tečaj za sestavo špecijelnega zborna letalk iz Italije in zavezniških držav.

Zaradi klobuka ustavljen brzovlak. Na progi med Budimpešto in Vel. Varadinom se je brzovlak nenadoma ustavljal, ker je neka mama potegnila napravo za silo. Mislijo se je seveda na nesrečo. Dami pa je bil padel klobuk skozi okno. Klobuk je dobila nazaj in je rada plačala globo 100 K., kajti klobuk je bil nov in je stal 400 kron.

Zenska ministrica namestnica. V Združenih državah v Ameriki poljedelski minister nima namestnika, temveč namestnico.

Cesto preko cele Severne Amerike je sklenila zdati zvezra ameriških cementnih tvornic, da odpravi zanemarjanje grajenja cest, ki je povzročilo, da se je v Ameriki tako zelo razširila železnica. Večina severnoameriških cest je podobna našim poljskim potom. Sele ko je narasel avtomobilni promet, so se jeli ozirati tudi na deželne ceste; vsaka država hiti dohiteti zamujeno. Isti cilj ima tudi omenjeni sklep: cesta preko cele severne Amerike bo dolga 6400 km in bo stala približno 40 milijonov dolarjev.

Cel most so ukradli tatovi v Biljanah na Poljskem. Most je bil lesen in je vodil preko nekega močvirja k neki tovarni. Ker je mostni les silno suh in zelo dobro kurivo, si tatovi niso mogli izbrati pripravnjega sredstva, da si za zimo preskrbe gorkote, kot da so odnesli most.

Med vojnimi dobičkarji. V Budimpešti so v neki hiši izsledili igralce, ki so ravno igrali eno partijo za 3 in pol milijona kron.

Dopisi.

Iz Brkinov (Istra). Na Tatrah so umrili trije mladeniči-vojaki v teklu treh mesecev. — Dne 26. maja t. l. Peter Gustinčič, Vencajev je umrl v Radooni 10. julija, Franc Mahne-Gržinov v Pragi, Ivanu Mahne-Florijanovemu pa je Bog naklonil, da je umrl doma dne 3. maja. Vrnji se je iz ujetništva iz Rusije, bil dober mesec doma. Imel je iti nazaj k vojakom, a ga je prehitela smrt. Bil je vzoren mladenič. Da počiva v domači zemljiji, je velika tolažba za starče in sestre, katere je tako zelo ljubil. — Dne 31. julija je umrl dober kmet gospodar Franc Zadnik, iz Bregarja 37, v bolnišnici v Trstu. Šel je na Goriško »po robu«. Našel je ob poti granato. Potegnil je vrvico, vrbel od sebe, granata razpolci in ga rani na nogo in roko. Tako je vsled neprevidnosti podlegel ranam.

Iz Stranske vasi pri Rudolfovem. V začetku prihodnjega meseca se pri tukajšnji gradiščini »Ruperčvrh« zopet ustanovi in nastani orožniška postaja. Saj je pa to tudi potrebno, kajti v naših gozdih se redno skriva ciganski in druga te vrste svojat, ki postaja vedno nadležnejša in opasnejša ljudstvu in njegovemu imetu. — Umrl je za oteklinino, nastalo iz neznanega vzroka, tukajšnjega posestnika 12letni sinček Anton Bele, po domače Pirčev, previden s sv. zakramenti, dne 19. avgusta. Njegovo mater je to in druge briškosti tako zadela, da je v nevarnosti njeni zdravje. Mogoče se ji stanje zopet izboljša.

Suha na Koroškem. Oglasiti se moramo, se tudi v »Domoljubu« posebno sedaj, ko smo takih žalostnih srč, ker se je od nas poslovil č. g. Jožef Kukačka. Bil je skoraj tri leta pri nas kot naš dušni pastir. Nismo se mogli posloviti od njega, kakor je zaslužil, toda obile

solze so pričale, da smo ga vsi v resnici sploščovali. Odšel je v Smarjetovo v Rožni dolini, kjer mu želimo obilico božjega blagoslova.

Iz Dobrepola. Po dolgih štirih letih se je zbulil naš dramatični odsek. Cakal je, da bo vojske konec, pa se je naveličal, ko se vojska noče. V nedeljo, 27. julija, in ponavljajo 11. avgusta so naši diletantni uprizoril Krekovigri »Fantič, le gori vstan!« in »Tri sestre«. Boli smo se, da bo šlo s težavo, pa je bilo ravno nasprotno. Igralo se je prav dobro. Posebno resna prizora po narodni pesmi: Fantič, le gori vstan! sta ugajala. Dobieček se je deloma porabil za zastavo mladeničke Mar. družbe. Izgotovljena je, plačana tudi, samo konca vojske čaka, da bi se razvila. Ali ga bo pričakala? Daroval je zanjo 50 K. tudi umrli družbenik Žnidarsič, posestnik v Podgorici. Bil je miren in tih fant. Ljubil je Marijo in njeni družbo tukaj, zato se gotovo tudi tam veseli v njeni družbi.

Mošnje. Za občino Mošnje se je ustanovil krajevni odbor S. L. S. dne 29. avgusta. — Rekvizicija. Koliko žita in krme kaka občina odda, to že vsaka ve. Če bodo tega kaj deležni tisti domači občinari, ki tega silno potrebujejo, se pa še ne ve. No, gotovo, saj država ve, da je nepotrebni prevoz proč in potem nazaj v teh časih gospodarski greh. Tako se je delalo, dokler jih učiteljica izkušnja ni izmodriла.

Z Gorenjskega. Sv. Jerneju na predvečerj se so peljali Jesenic na Brezje trije ovenčani vozovi. Na vsakem je bil težak zvon; vsak je bil črn, kakor če bi bil vlit z novih dvajsetic. Radovednost nas je gnala na Brezje poslušat, kako ti črniči pojo. In peli so kakor bi bil v vsakem cel klobuk srebrnjakov. En petičen Gorenec je rekel: »Brezijanski zvonovi prav lepo pojo, in pri nas bodo kmalu takol!«

Sodražica. Kje se zgodi toliko zanimivosti kot pri nas Središču vsega je pa naš župan. Kako se upira in trudi, da bi pokazal občino v krogu dr. Šusteriča. Vse premetnosti uporablja, da bi dobil večino zase, a niti v občinskem odboru je več nima. Na vse načine poskuša, a več kot sedem glasov jih ne dobi. In več kot 7 do 8 jih v celi občini nima. A naj sklepa in pisari neznavni krog karkoli hoče, javnost naj ve, da ogromna večina naše občine je in ostane zvesta S. L. S. v neomajni ljubezni in zvestobi presvetemu g. knezoškoftu in narodu, čigar del smo i mi, zvesti in trdni kot naši fantje na bojni črti.

Z Blok. Dne 27. avgusta zjutraj, nekako ob pol četrte ure smo imeli nevihto z groznim treskanjem. Treščilo je v Turkov hlev na Studencu, kateri je bil takoj ves v ognju, kakor tudi tik njega stoeča Benčinova hiša. Zgorelo je precej mrve, sena in nastilje in tudi nekaj obleke in živeža. Turkovo hišo so na vso srečo pravocasno rešili. Na lice mesta je došla naša domača brizgalna, katera je ves čas nemorno delala. Prav požrtvovalno se je trudilo tudi občinstvo, ki je prihitelo iz bližnjih vasi. Posebno hvalo zaslужijo požarna brambra, g. orožnika, dveljete in žene, ki so donašale vodo, pa tudi fantje in može so storili v polni meri svojo dolžnost. Požar je bil na sredji vasi, katera je vsa s slamo krita, in zato hvala Bogu, da ni bilo večje nesreče. Turkova fanta sta spala na senu, in prav zadnji čas je bil, da sta planila iz gorečega hleva.

Gospodarski del.

Odde ministra za prehrane.

Letina je spravljena, mlačev se je pričela. Po celih tednih pomanjkanja bi mogli zopet vsi Avstrijci dobiti toliko kruha in moke, kolikor iz pridelka domovinskih tal po pravici odpada na vsakega posameznika. Toda sebičnost in brezobzirna pohlepnot pripomanjata razvlačevati in tako zasigurano razdelitev vojnega odmerka ogrožata. Ljudje, ki jim je za oderuški dobiček ali ki zasledujejo sebične koristi,

preplavljajo deželo, delajo na neodgovoren način škodo po poljih in nadlegujejo kmetovalca, da bi si tako po krivem pridobili poljčke pridelke. Kar morejo dobiti, se porablja nesmotreno in zapravljivo. Majhno stvilo takih ljudi použije tako, kar pripada drugim po vsej pravici. Kdor pa v resnici trpi bedo, kdor mora borno izhajati z malo denarjem, kdor pridruži dela dan za dnem, komur ni na tem, da bi obogatel, pa je v nevarnosti, da mu sebičnost in oderuštvu vzameta njegovo pravico do kruha.

Pričele so se medsebojne preporude, da bi se tudi vsi pošteni poljedelci odvrsili od izpolnitve svoje dolžnosti. Marsikateri je podlegel skušnjavi prekomernega dobička, in mestno prebivalstvo vidi z ogorčenjem, da se pohlepnot marsikater rega kmeta ne drzne samo zahtevati pred metov vsakdanje porabe, temveč vse, celo najnepotrebnejše stvari in luksus ter celo zlato poročnega prstana, da tako izkoristi bedo in stisko.

To neodgovorno ravnanje se maščuje prav tako na kmetskem, kakor tudi na mestnem prebivalstvu. Večina meščanov je zaradi dobička nekaterih brezobzirnežev izpostavljeno najhujšemu pomanjkanju, kmelskemu stanu pa v največjo škodo onih, ki potrino zadoščajo svoji oddajni dolžnosti, preti v slučaju splošne besede osovražena nadloga revvizicije.

Proti razvlačevanju pridelkov bo državna oblast nastopala z vso svojo močjo. Pohlepnot in krivičnost se morata zatreći pri kupcih in prodajalcih, zakonu se mora pribaviti spoštovanje in veljava. Kmetovalcu se mora zavarovati moč pri njegovem dragocenem delu, ne sme se ponuditi v siljivih tihotapcev izpostavljati najstrožji kazni; meščan pa naj brez zavrnjanja svojih moči in svojega delovnega časa po pravilnih cenah dobiva najvažnejša živila. *

Vlada je trdno odločena, da se brez pogojno izognene povrnilti težav, v katerih se je nahajala oskrba prebivalstva v preteklem letu. Zato bo skušala vsako predajo državno uporabljanih pridelkov, zlasti krušnega žita neupravičenem preprečevati z vsemi sredstvi. Oblasti so dobili analog, da vsakogar, kdor poljske pridelke zlasti pa žito in moko, prodaja neopravljeno, in vsakogar, kdor ta živila neupravljeno kupuje, skratka kaznujejo kar na strožje. Zaporna kazen se bo izrekla v najvišji dovoljeni meri proti kupcem in prodajalcem in poleg tega tudi najvišja dovoljena globa. Pri tem se ne bo nikakor ozrealo na stan in čin. Kar se bo kakorkoli prenašalo ali prevajačalo žita ali moke, zlasti brez obzira in sicer tudi v najmanjših množinah zaplembi. Ravno tako se proglaši za zapadel tudi izkupiček in sicer denar kakor tudi v zameno dano blago. Ukrnilo se je vse potrebno, da se bo premet z živili strogo nadziral, za kar nastrejtro zasego razvlačenih zalog in poizvedbo prodajalcev se je organizirala posebna služba.

Uporabit se mora vsa strogost zakona, da se napravi konec protizakonitem oderuškemu početju, kajti edino le popolno zbranje in pravična razdelitev doma-

čega krušnega žita nas obvaruje najtežje bede, ohranita notranji mir države in nas približata miru.

C. kr. minister in vodja urada za ljudsko prehrano:

Paul L. r.

Vprašanje naše prehrane.

(Konec.)

Da more država staviti svojim kmetskim podanikom pravične zahteve glede oddaje njihovih pridelkov, mora vedeti natančno, koliko v resnicni pridelajo, koliko porabijo doma za družino, seme, živino itd., voditi mora natančen gospodarski pregled. Ustanovili naj bi se v ta namen posebni gospodarski evidenčni uradi, obsegajoči vsek zase rozeben okoliš, obstoječ iz več občin ali župnij, ki spadajo vsele gospodarskih in prometnih razmer skupaj. Ti uradi naj bi imeli v pregledu ali evidenci vse podatke, po katerih se da presoditi, koliko se more na vsakem posestvu pridelati (n. pr. koliko meri posestvo, koliko zemlje je obdelane, koliko je živine itd.); pa tudi to bi morali imeti uradi v evidenci, koliko se je res že oddalo. Izdajali naj bi ti uradi tudi uradna potrdila o podatkih, ki mi imajo v evidenci, v prvi vrsti evidenčna potrdila o oddaji pridelkov. S tem bi mogel pridelovalec dokazati, da je spolni svojo dolžnost glede oddaje ter na podlagi tega zahtevati, da se ga vpošteva pri gospodarskih olajšavah v razmerju množin, ki jih je oddal.

Kar zadeva nabave poljskih pridelkov od strani države, naj bi tu ne bila več rekvizicija, ampak kmetovalci naj bi oddajali državi odvišne pridelke prostovoljno na temelju posebne odšljajne pogodbe. Seveda bi pa morala posebna komisija preskusiti to pogodbo, predno jo sprejme država, je-li v resnicni primeru obseg njegovega obdelanega posestva. Tudi bi se morale take ponudbe nabitij javno pri gospodarskem evidenčnem uradu, da ima vsakdo priliko ugovarjati proti morebitni prenizki ponudbi. Kmetje, katerih ponudbe bi ne bile sprejete ali ki sploh niso stavili ponudbe, bi prišli pod še strožje državno nadzorstvo, kot so danes. Kakor gospodarji sami, tako bi se delile tudi občine v proste in nadzorovane. Proste bi bile tiste občine, kjer sploh ni kmetovalcev pod nadzorstvom ali pa katere oddajo najmanj tri četrtnine one množine, katera se je spoznala na podlagi oddajnih pogodb kot primerena. Prosti kmetovalci, ki je sklenil pogodbo, bi se nadzirali šele, če ne bi oddal ob določenem roku najmanj tri četrtnine predpisane množine. S kmetovalci pod državnim nadzorstvom bi se pa postopalo mnogo strožje nego doslej, kar bi bilo toliko laže, ker bi bilo to potreba le poreklo pri posameznikih.

Tudi glede ureditve uporabe ima Pirkmaierjeva knjižica marsik pravega.

Pridelovalci naj se preskrbe v prvi vrsti z lastnim pridelkom, kot doslej, vendar pa naj se dela razloček med svobodnim producentom, ki je sklenil pogodbo, in pa med gospodarjem, ki je pod državno kuratelo. Prvi se sme poim, ko je oddal, k čemer se je zavezal, preskrbeti po lastni volji, drugemu se naj pa odmeri množina, s katero bo moral izjaviti.

Kar zadeva preskrbo samo s poljskimi pridelki, bi bilo zoper treba ločiti prebivalce na deželi ter one v mestih. Za meščane in močno obrtno kraje naj se briga država v celem obsegu, na deželi pa se bo preskrbel velik del prebivalstva z lastnimi pridelki. Za državno preskrbo bi prišli na deželi v poštev samo oni, ki se le deloma sami preskrbjijo in pa nepridelovalci, ki so popolnoma nepreskrbljeni. Ti dve skupini konsumentov (uzvalcev, potrošnikov) se pa moreta najenostavnejše preskrbeti tako, da si potrebčine nabavita kar naravnost (direktno) od kmetov. Danes je sicer ta direktni način preskrbovanja prepovedan; ker se pa z vsemi postavami ne da preprečiti, zato bi bilo bolj pametno, če bi se primerno organiziral, in sicer tako, da bi se: 1. ne smela načenjati živila, določena za državno oddajo, in 2. da bi se preprečilo

»hrčkovanje«, to je kupičenje živil od posameznikov, ki bi pa vrhu tega utegnili še zahtevati preskrbo od države. Zato bi bila potrebna odločba: Direktno se sme vsekakor preskrbeti le z dovoljenjem gospodarskega evidenčnega urada pri svobodnih (ne nadzorovanih) gospodarjih, ki so že oddali državi, kolikor jih je vezala pogodba. Da bi pa trdi producent oddal sodeloval pri tem načinu preskrbe, naj se mu tudi to prodano blago vpise v dobro za priznanje že preje omenjenih gospodarskih ugodnosti. Ta način neposredne oskrbe bi bil koristen za marsikakega gospodarja zato, ker bi mogel tako preskrbeti z živili svoje delavce, ki jih naiema; delavci bi živel »odslužili«, sami bi bili preskrbljeni z živilom, gospodar pa z delavci. Ta način samooskrbe bi seveda državno oskrbo silno razbremenil.

Predpogoj za pravilno sestavo oskrbovalnega načrta in za primerno razdelitev potrebščin je seveda natančna ugotovitev in evidenca potrebščine. To bi bila zoper naloga gospodarskih evidenčnih uradov.

Pri mnenju žita bi morale pri samooskrbovalcih ostati mlevske izkaznice tudi še zanašnjaj. Gospodar, ki je sklenil pogodbo, bi bil vezan na te izkaznice samo toliko časa, dokler ne spolni svoje pogodbe glede oddaje krušnega žita. Po izpolnitvi pogodbe pa bi dobil izkaznico, da se sme zanj mleti, kolikor in kadar hoče.

Namesto dosedanja nadzorovanja mlincov, ki meljajo štule (na podlagi mlevskih izkaznic) meni Pirkmaier, da bi kazalo vpeljati pripravnješo kontrolo teh mlincov na ta način, da bi ustanovili državno zamenjevalnice za mlinske izdelke, kjer bi ljudje lahko zamenjavalni zrnje za moko in otroke.

Končno predlaže knjižica tudi reformo ali preuredbo izkaznic. Sedanje izkaznice veljajo le za kolikor mogoče kratek čas in omogočajo imejitelju-konsumentu, da se preskrbi v toliko, kolikor dopuščajo zaloge, ki so v onem času na razpolago; delijo se vsakih 14 dni, oziroma vsak mesec karte za vsako potrebščino, katero upravlja država. To pa zahteva mnogo časa in potov, ogromni so stroški za izdelovanje in razdeljevanje izkaznic. Da se vse to delo in stroški zmanjšajo, naj bi se karte razdelile enkrat za celo gospodarsko leto. Za vsako osebo naj bi se za celo gospodarsko leto izdala le po ena karta za vsako vrsto blaga (različne variete), na kateri naj bi bilo razpredeljenje po mesecih in če treba še rubrike za posamezne tedne. Dočim bi na deželi v obči zadostovalo razpredeljenje po mesecih, bi se moralno seveda v velikih konsumnih središčih razdeljevati blago v krajskih presledkih, najmanj tedensko. Krušne karte so seveda izjemna in morajo biti prizorne za dnevni nakup, na deželi pa krušnih kart itak ne poznamo, ampak samo karte za moko.

To so glavne misli zanimive knjižice o »Vprašanju naše prehrane«. Marsik dober nasvet: skriva v sebi, marsičemu pa bi se dalo tudi oporekati. Deloma smo se dozdevnih senčnih plati že mimogrede dotaknili, deloma pa jih prepuščamo v pretres našim čitalcem in čitalkam, posebno onim, ki se bodo potrudili prelistati natančneje vso knjižico izvirniku. (Dr. O. Pirkmaier, Ptuj 1918. V lastni založbi. Tisk tiskarnice sv. Cirila v Mariboru.)

Naše trdno prepričanje je: Vsi dobrni in najboljši nasveti glede boljševane aprovizacije, kjer se zahteva i od pridelovalca kakor tudi od uživalca toliko samozatajevanja in požrtvovnosti, bodo imeli popolno uspeh šele tedaj, kadar se v tujem časopisu in po zbornicah poslanec ne bo govoril več o »herrenvolkikh« (gospodskih narodih) v nasprotju s »Herdenvolkic« (ljudstva, čred, govedine), kadar bo veljala enaka pravica za vse narode avstrijske države, kadar se ne bo smatraло v naši državni polovici samo nemštvo za državo ohranjujoči element, ampak bodo veljali tudi nemenski narodi za del drž. hrbitenice, z eno besedo: Naredbe, ki zahtevajo od avstrijskih raznogovorečih ljudstev težkih žrtv, bodo naše vesel odmiev v uresničenje vseporočišča šele takrat, kadar si bodo znali ti narodi dati jasen in zadovoljiv odgovor na vprašanje: čemu vse te žrtve, komu v prid? — Tak odgovor pa bo mogoc šele tedaj, kadar se pre-

ustroji sedanja Avstrija z nemškim hrbitiščem v zadovoljno, veselo Avstrijo samostojnih narodov.

Obvestila.

Iz mlinskih krogov smo prejeli sledeči dopis: »Domoljuba« javlja dne 29. avgusta t. l. da je glede mlinskega zasluzka pri mleti žma določeno 5 K od meterskega stota; največ mlinov na deželi je takih, da se en meterski stot dnevno ne zmelje, bodisi zaradi premajhne vode, bodisi zaradi pomanjkanja dela. In ako bi se dnevno zmelo žita en meterski stot, bi bilo kosmatega zasluzka 5 K. V sedanji državini pa stanje hrana enodnevno za enega delavca 7 K prav po malem. S tem naj imajo torek mlinarji mastne zasluzke? Pred vojno je en mlinski pajtel stal 6 K in sedaj enak pajtel stane 100 K; pred vojno je en delavec stal dnevno s hrano vred 4 K, sedaj dnevno 20 K. S tem je že označeno, kako mlinarju predpostavljeni silno ljubijo. Za unitev žita ne more noben strokovnjak splošno določiti, za kolikor naj se umelje ali usuši pri meterskem stotu. Pri tem odločuje kvaliteta žita, ker se pri enem žitu več kakor za polovico več umelje kakor pri drugem. — I. S.

Podražena železnica. S 1. septembrom podražja južna železnica tarif za vse pošiljative. Za premog v celih vagonih znaša to zvišanje 40 odstotkov, za vse drugo blago 70 odstotkov dosedanja tarifa. Razventega se bo do za vsakih 100 kg ali za vsak kvadratin metter na vagonu zahtevali gotovi doniki.

Za eno milijardo (tisoč milijonov) bankovcev kroži sedaj po Slovenskem. Pred vojno je krožilo po naši zemlji samo sto milijonov, sedaj torej desetkrat več.

Brezmesni tedni bodo uvedeni v Avstriji, tako premislije avstrijska vlada. To pa zato, da se s tem vsaj nekoliko obvaruje naši zivinicreja, ki gre itak najhitreje navzdol in bo v kratkem uničena, aka bodo tako rekvirirali kot dosedaj.

Vinske trgatev na Ogrskem obeta letos dobro. Lansko leto se je pridelalo 5, letos pa se ceni na 6 milijonov hektolitrov vina. Lansko leto se je prodajal mošt po 250 do 400 kron, vsled špekulacije in verižanja so poskocene cene na 1000 in še več kron. Raditev so kmetje zadrževali doma blago, ker so upali na vedno večje cene. Veščaki pravijo, da je že več kakor polovico lanske trgatev v kletev kmetov in trgovcev. V zadnjem času pa so stopili kupcevalci in producenti na trži ter je cena padla od 1050 na 800 K za hektoliter. Pritisnjeni so prodajati vino, ker se bliža nova trgatelj, za katero nimajo sodov in druge vinske posode. Iz tega razloga je razumljivo dejstvo, da so v zadnjem času neverjetno poskočile cene sodov.

Cene sodov na Ogrskem so nezasiljano poskočile. Novi sodi stanejo že 250 K za hektoliter, stari sodi od 150 do 200 kron.

Polidelci v Nemčiji odločno ugovarjajo proti gospodarski zvezzi z Avstrijo, ker bi z odpravo carine na žito preveč trpelno nemška poljedelstvo. Mi samo to vemo, da pri kakršnikoli naši zvezzi z Nemčijo, Nemčija ne bo imela nobene škode.

Odgovori.

L. H. Vprašanje: 17 let že bivam v občini, pa mi je občina mojo prošnjo, da bi me sprejeli v občinsko zvezo, odklonila? Kaj storiti? — **Odgovor:** V smislu zakona z dne 5. decembra 1896 drž. zak. št. 222 k zakonu z dne 3. decembra 1863 drž. zak. št. 105 občina sprejemata v domovinskem zvezu ne more odrediti onemu avstrijskemu državljanu, ki je po dosegenu polnoletnosti 10 let nepretrgano in pa prostovoljno bival v občini in ni bil navezan na javno oskrbo ubožcev. Če so ti pogoji pri Vas dani in je občina kljub temu sprejem odklonila, potem se lahko pritožite na pristojno okrajno glavarstvo.

M. B. Vprašanje: Brala sem, da dobijo 50 odstotkov povisila vsi tisti, ki so res potreben. Jaz sem vložila prošnjo, pa mi je bila zavrnjena. Ali je prav? — **Odgovor:** 100 odstotkov povisila vzdrževalnine gre samo onim svojem vpklicanega, ki z istim niso živel v skupnem gospodarstvu in katere je vpklican

podpiral z denarnimi prispevki v gotovi višini. Povišek pa nikdar ne sme presegati normalne višine vzdrževalnino po 1 K 60 vin. na dan. Ker ste Vi živeli z možem v skupnem gospodarstvu in dobivate podporo po 1 K 60 v na dan, ne more biti govora o kakšnem poviku, ker bi bil isti postavno nedopusten, karor Vam okrajna komisija za preživljivanje na priloženem odloku sporoča.

K. Jugoslovanka. Odgovor: Podatki Vaše ga dopisa name ne zadostujejo, da bi Vam moli zadevo pravno pojasnilti. Rešitev prošnje je odvisna predvsem od pogodbeneh pogojev med Vami in banko »Merkur», kakor bi se leti izkazali iz najbrže med Vami in banko sklenjene pismene pogodbe in pa iz pravil banke »Merkur». Obrnite se za nasvet k zanesljivemu prava veščemu zastopniku.

M. Z. Vprašanje: Pred par leti sem kupil gozd in čez ta gozd vozi seno sosed, ki ima poleg tega gozda senožet. Sosed bi vozil seno nahko po drugem potu, a vozi kar naravnost se menda čez trideset let čez moj gozd. Tega pota pa si ni pridobil po potu pogodbe in nemim da tudi ne po poti priposestovovanja, ker se v gozdih menda nikaka pravica ne more priposestovati. Ker pa imam ta gozd ograjen, da zagajjam živino notri in tudi ne morejo rasti smreke po poti, bi rad vedel, če bi mogel to pot zabeniti. Sicer je ta del gozda, koder vozi sosed, v mapah zaznamenovan kot senožet, a prejšnja lastnica je bila 40 let posestnica tega gozda in pomni vedno le gozd in pašnik obenem, ker se je od nekdaj grajeval in se je notri pasla živila. — **Odgovor:** Ces. patent z dne 5. julija 1853 drž. zak. št. 130 določa v resnici, da poljskih služnosti, med katere spada tudi pravica kolovoznega pota na gozdnih parcelah ali gozdni kulturni namenih tleh, ni mogoče s 30 letnim izvrševanjem priposestovati. Če pa je bila Vaša predmetna parcela leta 1853 senožet in je še danes v zemljiškem katastru označena kot senožet ter se po Vaših navedbah tudi resnično še danes uporablja kot senožet oziroma pašnik, potem bo pač smatrati, da ista od možnosti 30 letnega priposestovanja služnosti kolovoznega pota ne bo izvzeta. Če bi Vi hoteli uveljavljati izvzetost priposestovanja v smislu zgornj omenjenega ces. patenta, bi morali sodišči dokazati, da je bila Vaša parcela že leta 1853 ali pa vsaj takrat, ko je Vaš sosed začel izvrševati služnost kolovoznega pota, namenjena gozdni kulturi, to je, dokazati bi morali na primer, da so se že takrat na tej parceli zasajale gozdne sadike ali kaj podobnega. Tak dokaz se Vam predvidno nikakor ne bi mogel posrečiti, vsled česar ne preostane nič drugega, kakor da sosedu pripozname na Vaši predmetni parceli pravico služnosti kolovoznega pota, če Vaš sosed tako pravico ne v resnici izvršuje skozi najmanj 30 let.

J. P. Vprašanje: Delam kot vojaški delavec v rudniku v tujem kraju. Rad bi prisel v kak domač rudnik. Kam naj se obrnem? — **Odgovor:** Oglasite se pri svojem poveljniku ali predstojniku ali pri vodstvu rudnika ter prosrite, naj Vas po možnosti premeste v domači kraj. Zgodilo bi se Vam pa lahko v tem slučaju, da bi Vaši svojci izgubili državno vzdrževalnino, če jo mogoče sedaj uživajo.

F. M. K. Vprašanje: Sin, edina moja moč, je umrl v vojski, jaz sem pa kot invalid vsakega težkega dela nezmožen, dobivam po dniu le po 1 K 60 vin. na dan; ali morem pristi za zvišanje? — **Odgovor:** Opozorjam Vas, da imajo osebe, ki so z vpoklicem živeli pred vpoklicem v skupnem gospodarstvu name, tedaj v dveh, pravico do državne vzdrževalnine v dvojni višini, to je v znesku 3 K 20 vin. na dan, če so trajno delanezmožne. Ce ste tedaj s svojim sinom pred vpoklicem živeli skupaj sami in niste imeli pred vojno nobenih drugih domačih ljudi pri sebi in ste ludi trajno delanezmožni, potem Vam gre podpora v dvojni višini, tedaj po 3 K 20 vin. na dan in je vložiti pri županstvu novo pritožbo, izrecno povdarijoč okolnost, da ste pred vojno živeli s svojim sinom sami v skupnem gospodarstvu in da ste trajno delanezmožni. Na podlagi zakona z dne 28. marca 1918 drž. zak. št. 119 glede podpor invalidnemu možtu in njih svojcem pa Vam ne gre podpora, dokler uživate državno vzdrževalnino.

T. P. R. Vprašanje: Prošnja za podporo mi je bila odklonjena, češ, da me brat ni podpiral. Imam od brata pisemo potrdilo, da me podpira. Ali se morem pritožiti? — **Odgovor:** Če so Vam prošnjo za državno vzdrževalnino zavrnili, potem Vam je mogoče tekomo 60 dni vložiti pritožbo na dejelno komisijo za preživljivanje v Ljubljano. Če pa hočete uveljaviti nove okolnosti in nove podatke, katerih preje niste uveljavljali, lahko vložite s primerno vlogo novo opozoritev na okrajno komisijo za preživljivanje. Vsekakor je umestno, bodisi pritožbi ali pa opozoritvi pritožiti dostopa Vam dokazila, bodisi potrdilo od brata ali županstva itd., da je Vas Vaš vpoklicani brat resnično preživjal.

in vse svoje srce posvečevali naši jugoslovenski državi, za njen prcvit, kulturo in blagostanje.

Tako izveneva malo glasnica srečnejše naše bodočnosti, ki naj bi je ne pogrešala nobena zavedna slovenska družina. Kjer imate v občini ali župniji navdušenega moža ali ženo, mladeniča ali deklico, zberi vendar dotičnik večje število naročnikov in naročite si knjižico (po 50 vinjarjev) skupno! — Naslov: »Tiskarna sv. Cirila, Maribor.« Želeti je, da bi je prišlo vsa 100 tisoč med naš narod, da bi se razširila in pojasa jevala njeni vsebine, zlasti zemljepisne razmere s pomočjo zemljevida, v naših izobraževalnih družtvih, da bi bila najimenitnejši predmet naših poverilov dodelj, da se urešči naša samostojna, svobodna Jugoslavija!

Izobrazbi.

Jugoslavija Jugoslovanom.

Izšla je drobna knjižica 64 strani, ki smo si je že davno želeli kot poljudno pojasnilo našega jugoslovenskega vprašanja. Iz naslovov posameznih sestavkov je razvideti važnost in zanimivost njene vsebine. 1. Slovenci, Hrvati in Srbi smo en narod! — 2. Jugoslovanska zemlja. — 3. Kdaj so se naseliли Jugoslovani v sedanji domovini in nekoliko naše zgodovine. — 4. Sedanji položaj Jugoslovanov na Koroškem, Štajerskem, Kranjskem, Gorjanskem, v Trstu, Istri, Dalmaciji, na Hrvatskem, Ogrskem in v Ercegovini. — 5. Koliko velja danes Slovenc, koliko Nemec ali Madžar? — 6. Gospodarsko izkorisčanje Jugoslovanov. — 7. Izseljevanje Slovencev — naseljevanje Nemcev. — 8. Jugoslovanska deklaracija. — 9. Jugoslovanska država. — 10. Težave, ki se stavlja na pot jugoslovenski državi. — 11. Kaj nas uči zgodovina? — 12. Le vstani, borati narod moj! — 13. Zmagujoča sila ideje. — 14. Razmerje med jugoslovensko državo in Avstrijo. — 15. Jugoslavija (naša) in druge jugoslovanske države (izven Avstrije). — 16. Na delo za Jugoslavijo!

To je vsebina male brošurice, ki naj bi prešla v meso in kri celiemu 7-8-milionskemu jugoslovenskemu narodu v monarhiji, zlasti pa nam Slovencem. Kaže nam prejasno, da nam gre pri tem vprašanju za narodni biti ali nebitti; zato mora odjekniti in odmetati vasi do vasi, od doline do doline, od gore do gore, od moža do moža, klic: »Hočemo jugoslovansko državo! — nočemo biti več pod kruto kurateljo Nemca in Madžara. »Jugoslovansko državo hočemo!« tako mora klicati pastir na paši, ta klic naj ponavljajo žanice na polju, ta klic se mora oriti pri kosici na livadi, za vozom in plugom. V gospodski palaci in preprosti kmečki koči, v pisarnah in rudniških rovih, v rokodelskih delavnicah in zakajenih tovarnah, povsod naj doni tisočer klic: »Hočemo jugoslovansko državo! Svojini hočemo biti!«

Vi vsi, ki ljubite te krasni košček božje zemlje, ki jo imenujemo svojo slovensko domovino;

Vi vsi, ki želite, da bi na tej zemlji živel srečen in zadovoljen rod;

Vi vsi, ki želite, da bi ta zemlja ostala lastnina Vaših in Vaših otrok;

Vi vsi, ki ljubite svoje otroke in jim želite lepše in srečnejše bodočnosti;

Vi vsi, ki ljubite svoj narod in želite, da bi se ta narod ohranil ter živel srečno in zadowoljno;

Vi vsi kličite glasno in neprestano:

»Hočemo jugoslovansko državo!«

Delajmo tako od moža do moža in pravljajmo tla veliki dobi, ki prihaja, tako da bodo naši poslanci takrat, ko pride odločilen trenutek, mogli pokazati:

Evo, za nami je ves narod in narod hoče to in zato mu morate dati kar zahteva.

Vsi pa imamo neprestano v spominu besede našega velikega Kreka:

»Vi vsi, ki ste seme izkryvalega naroda, mislite le eno: Kako boste združeni vse svoje moči, vso svoje zmožnosti, vso svojo ljubezen

„Slovenska družina“, nov slovenski družinski list.

Naši čitatelji že vedo, da se dosedanji ilustrirani Glasnik izpremeni z novim letnikom v prvi slovenski družinski list.

Tega pa doslej še nismo povedali, da bo dobil z novo obliko tudi novo ime »Slovenska Družina«.

Kakšna bo njegova mnogovrstna in bogata vsebina, je »Domoljub« svojim cenjenim bralcem že povedal, tudi na lepe slike je že opozoril, danes moramo le še to sporočiti, da stane celoletno 24 kron, za pol leta 12 kron, za četrta leta 6 kron, posamezna številka pa 1.20 K.

Morebiti porečeš: To je pa veliko denarja. Drag ho, — Toda, prijatelji, če upoštevaš, da boš dobil vsakih štirinajst dni, 15. in 30. vsakega meseca, torej štiriindvajsetkrat na leto v roke knjige v lepem originalnem ovitku, opremljeno z umetniškimi in drugimi slikami, namesto dosedanjih 8 strani pa vselej celih 24 strani na močnem papirju, polno zanimive vsebine, potem boš takoj rekel: Ne! list ni drag, celo poceni je.

Se pred vojsko bi noben založnik takega lista ne mogel dajati izpod 12 kron. Če je zdaj samo še enkrat dražji, je to skoraj neverjetno, ko je papir na primer tridesetkrat dražji.

Zato pa vse slovenske družine list naročite. Koliko lepega beriva boste za primeroma mal denar dobile! Naročajte društva in knjižnice, naročajte vse, ki hrepente po izobrazbi, ki se hočete po težkem delu oddehniti in razvedriti, vse, ki hočete uriti svoje oko na slikah velikih umetnikov, vse, ki hočete srce blažiti in žalhniti s proizvodi velikih pisateljev, vse, ki vam je mar, da si prisvojite sadove sobje in predka.

O Slovencih gre glas, da smo za Čehi najbolj izobraženi, najbolj kulture slovenski narod. Da to ostanemo in nas kdo drugi ne prehititi, je našim družinam treba, da ne zanostejo, ampak vedno napredujejo. Ta namen bo predvsem izpolnjevala »Slovenska Družina«.

»Slovenska Družina« se naroča pri upravi Slovenske Družine v Ljubljani, Kopitarjeva ulica 6.

Kdor je že naročil »Ilustrirani Glasnik«, ga bomo kar za »Slovensko Družino« zapisali. Prav tako bodo vsi dosednji naročniki »Ilustriranega Glasnika« prejeli z novim letom »Slovensko Družino«. Saj nam bodo gotovo vsi ostali zvesti in še novih prijateljev in novih naročnikov pridobili.

Prva številka se bo zaradi tiskarniških težav z ovitkom nekaj dni zaksnila, tako, da bo izšla namesto 15. t. m. nekaj dni kasneje, krog 20. t. m. Naslednje številke bodo pa lahko redno izhajale 15. in 30. vsakega meseca.

Stari, zlasti pa novi naročniki, bittite z naročanjem, da bomo mogli dovolj iztisov načiniti!

»Slovenska Družina« postani ogjišče, okoli katerega se bodo zbirale naše družine, postani srce naše izobrazbe.

Recept zoper pijanost.

Dvojna navodila obsega: za pijanca samega in za one, ki s pijancem skupaj živijo ali skupaj pridejo.

Kaj je torej treba pijancu samemu storiti, da se ozdravi? Nič manj in nič več kot to, da se popolnoma zdrži vseke opojne pijsace, z drugo besedo, da postane popolen abstinent. Ce tega ni, vse drugo nič ne pomaga. Tako kaže vsak danja skušnja in tako uči izjaya zdravnikov in drugih razsodnih mož. — Lep zgled takega ozdravljenja nam je švedski kralj Karol XII. V svojih mladih letih je bil velik pijanec. Zgodi se mu nekoč, da pijan svojo mater grdo ozmerja. Drugi dan mu prijatelji povedo, kako napacno je ravnal. Kralj pa zapove: »Prinesite mi steklenico najboljšega vina pa kozarec.« Nato vzame steklenico in kozarec, gre k matneri ter pravi: »Včeraj sem Vas razčilil;« natoči kozarec do vrha, izpije ga vprito strmeče matere, in nato slovesno reče: »Gospa mati, to je bil zadnji kozarec, ki sem ga izpil.« Res, bil je mož beseda; nikdar več ni pil.

Pijanec torej bodi sam popolen zdržnik, če hoče, da ozdravi, toda to še ni dovoli. Pomagati mu morajo tudi tisti, ki z njim skupaj pridejo. Pa kaj naj storijo le-ti?

1. Pred vsem skušaj sprljazniti pijanca z verskimi vajami, da redno opravlja jutranjo in večerno molitev, da se udeležuje zapovedane službe božje in zlasti še, da večkrat in vredno preime zakrament svete pokore in sv. Reš. Telesa. Ni pa dosti, da se samo na zunaj udeležuje bogoslužnih opravil, ampak vzbujibti jih mora s srcem.

2. Ravno tako kot pijancu, je treba, da ste tudi vi sami, ki živite z njim v neposredni bližini, popolni zdržniki. In ne le to; odvrati morate od njega vse, ki ljubijo pijsaco in radi o njej govore. Nasprotno mu preskrbite za družbo ljudi, ki so trezni in plemenitega mišljenja. — Kaj premore zgled zdržnikov na druge, nam lepo kaže švedska dežela, ki spada dandanes med najbolj trezne dežele, začetkom 19. stoletja pa je bila celo zapita, žganje je veljalo za pravcato narodno pijsaco. Zato so začeli nekateri boj proti žganju, pa le proti žganju, in res je v nekaterih desetletjih konzum žganja močno padel, a med tem se je temboj razširilo pivo, in alkoholizem se je prikazal kot neveren sovražnik v pivu. Dočim so si voditelji protialkoholnega gibanja domisljevali, da so ugnali žganje in je njih delavnost nekoliko popustila, je nastala mahoma nevarnost, da propade vse dosedanje delo in se Švedska počezne nazaj v mlakužo pijančevanja. Že so se pa leta 1870. voditelji za strezenje ljudstva postavili na drugo stališče. Začeli so zahtevati ne le zdržnost od žganja, ampak popolno abstinenco od vseh opojnih pijsac in kmalu so se pokazali najlepši uspehi, tako da je postala dežela, kot rečeno, ena najbolj treznih. Že leta 1907. je bilo samo organiziranih abstinentov 320.000.

3. Da se boste lažje i sami zdržali opojnih pijsac, zato naj ne bo v hiši, kjer živi pijanec, nikdar nobene opojne pijsace.

4. Velike važnosti je za pijanca hrana, ki naj jo uživa. Imeti mora pred vsem take stvari, ki mu ne vzbujajo žeje in želje po pijsaci. Jé naj torej mleko, solato, zelenjavno, sadje, močnate in sploh sladke stvari. Res je, da se brani, toda treba ga je privaditi. Nasprotno mu nikar ne dajaj preveč slanih, zabeljenih in mastnih jedi in kar najmanj mogoče mesa.

5. Da boste mogli pijanca uspešno zdraviti, za to je treba, da ste sami temeljito prepričani o veliki škodi, ki jo povzroča nezmrerno uživanje opojnih pijsac v časnom in dušnem oziru, za ta in za oni svet. V ta namen pa je treba brati vsaj od časa do časa protialkoholne spise in opazovati življenje pijancev. Zato naj bi prihajalo vsaj po par izvodov »Zlate dobe« tudi v vsako slovensko vas. (Naroči se: Upravnštvo »Zlate dobe«, Ljubljana Katoliška tiskarna). Kaj zmore živo zanimanje za strezenje ljudstva, nam je živa priča kapucin Teobald Matew. Govoril je že mnogo-

krat za zdržnost. Nekoč pa konča svoj ogrjevit govor takole: »Sedaj se jaz prvi zapisem v knjigo in upam, da bo kmalu polna, in moreno pritrjevanje je vršalo po velikanski dvorani, ko je vpisal menih svoje ime. To je bilo 10. aprila leta 1838. In kakor požar se je pričelo razvijati to gibanje. Kmalu je bilo 200 tisoč zdržnikov vpisanih. O. Matew je postal potovovalni apostol. Prehitel je vso Irske, Škotsko, Angleško. Povsod ga spremlja nadušenost, povsod uspehi. Tudi veliki junaki na političnem polju se mu pridružujejo: vojvoda noriški in Okonel, osvoboditelj Irske. Huda lakota leta 1846. je prisilila mnogo Ircev, da so se izselili v Ameriko. Dve leti pozneje so pa že poslali v domovino ladjo, polno živil in strogi ukaz, da morajo s seboj vzeti o. Matewa. Kljub svojemu slabotnemu zdravju je privojil in se peljal v novi svet. V nujorski luki so ga sprejeli s takim navdušenjem, kakor še težko kdaj kako venčano glavo. V vladnem poslopu v Washingtonu so mu dali prenosič. Tudi v novem svetu je hitel kapucin od mesta do mesta. Ko se je moral leta 1851. zaradi bolezni zopet vrnil, je pustil v Ameriki 600.000 zdržnikov. Kmalu nato se ga loti starost in bolezni. Nič več ne more k ljudem. Prihajajo pa sami k njemu in mnogo jih je ob njegovih bolniških posteljih oblubilo zdržnost. In on jih blagoslovil s svojim križem.

6. Če hočete ozdraviti pijanca, morate poskrbeti, da vzljubi domačo hišo. Zato bodite postrežljivi in prijazni do njega. Zlasti v pijanosti mu nikar ne recite ne žal besede. Krajšajte mu dolgačas s pogovori, seznamite ga s časopisi in dobrimi knjigami.

7. Govorite mu o velikih načrtih in podjetjih! Prav pride v tem oziru razgovor o Jugoslaviji. Saj se celo o vojakih slisi, da veliko manj kvantajo, odkar se razgovarjajo med seboj o velikem načrtu lastne države.

8. Glejte, da ne bo telesno zapuščen! Ne žeje, ne lakote, ne vročine in mraza naj bi ne trpel!

9. Naučite se izdelovati brezalkoholne pijsace in imejte jih vedno na razpolago. Zlasti pa mu preskrbitte bistre studenčnice.

10. Če vse drugo ne izda, ostane zanj že zavod za pijance. Pri nas jih sicer še nimamo, imajo jih pa drugi narodi. V njih jih zdravijo z delom in popolno abstinenco in trud trud pri največjih revezilih ni zaston. Saj jih ozdravijo 25 do 50 odstotkov.

Črtice o rokovnjačih.

Spisal P. Bohinjec.

(Dalje.)

1. Veliki Grog.

Njegova mati je bila doma iz kamniške fare. Porodil se je v Ljubljani leta 1761. kot nezakonski vojaški otrok. Njegovo pravo ime je Gregor Hrastnar. Dvajset let star je postal vojak, a je ušel večkrat in je bil velikokrat zaprt. Bil je v bitki pri Veroni in Basanu, je bil ujet v vojski in odpeljan na Francosko. Leta 1812. je šel z Napoleonovo vojsko na Rusko, a je zaostal na Poljskem. (»Novice«, 1855, str. 83.) Bil je velik nad sezenj, čedne postave, podolgovatega obrazja, zgovoren, dobrovoljen in pogumen.

Grogova hči Mica je bila rojena 31. maja 1818 v Srakovljah pri Kranju hiš. št. 2 kot hči Agata Rastnik (= Hrastnar), recte Marije Permoser. (Krstna knjiga predaseljske fare.) Ta je bila doma iz Poženka, konjederčeva (opazka župnika Ravnika 1860) in so ji rekli »ta puklasta Agata«. Grogova hči Mica je bila omogočena po rokovnjaški z Matevžem Volkom iz Križev, vojaškim begunom. (Povedal Adam iz Gorič.) Bila je debebla, imela je noge po habljene in je težko hodila. Ljudje so ji rekli »ta starca Grogovka«, ker je bila hči starejšega velikega Groge. (Veliki Grog je imel okrog leta 1840. že svojega namestnika, nekega »Malega Groga«, vojaškega beguna.) Umrla je 22. junija 1879 na Kokrici pri Kranju hiš. št. 39.

Veliki Grog je bil na starost domalega slep, hodil je prihujen, opt na dolgo palico, opravljen po vojaški. Spremljal ga je njegova hči. Pil je rad žganje. Kranjski komisar J. Pajk ga je prisilil, da je jarke trebil ob cesti, ki drži od Velikega hriba do Kokrice. Na starci leta je beračil po hišah. Prebival je na Trstniku pri Puhlu in je ondi umrl, star 94 let, dne 7. marca 1855 za jetiko, spravilen z Bogom.

Rad je davil ovce. Zvečer se je pripeljal v ovčnjak in je zadavil eno ali dve, seveda najlepši. Drugi dan pa je šel k gospodarju po zadavljeno ovco, rekoč: »Slišal sem, da ste bil nešretni. Poginila vam je ovca. Dajte jo meni.«

Nekoč ga je komisar Pajk spotona vzel v svojo kočijo, ker ni hotel delati. A mu je ušel Jurčič pravil v svojih »Rokovnjačih«, da je bil Veliki Grog nekdanji Tomaž Velikonjaš, kateri pa je bil najbrži Tomaž Logar, po domači Travnov Janez (iz Zalog).

Okr. gosposka v Kranju je poslala dne 24. marca 1844 župnim uradom ta-le dopis: Gregor Hrastnar, splošno »ta velik Grog«, zan, že dolgo časa rokovnjač, si je umel prikleniti tovariše s tem, da je povišal z razširjanjem krivih nazorov o zakramenu sv. zakona demoralizacijo njemu vdanih individuov ter se je kazal kot starejšina te rokovnjaške ločine (als Oberältester der Rokovnjaš-Secte).

Nakelski župnik Blasnik je odgovarjal na okr. gosposko 27. marca 1844: da je Veliki Grog veliko let bival tu okrog, da je veljal za rokovnjaškega kopulanta, da je zasramoval verske obrede, ukazoval demoralizacijo in javno okrog hodil z neko žensko. Ta je 1. maja 1843 tukaj neki požar gledala, ne da bi hotela pomagati. (Farni arhiv v Naklem.)

2. Vranjek.

Rekli so mu navedno »Vrana«, ker je rad kradel jedila iz jerbasov na polju ženjicam in plevicam. Pisal se je Andrej Vogelnik (Ogorčnič), rojen 28. novembra 1806 v Sp. Duplju pri Kranju hiš. št. 49 v gradu, ki ga je kupil njegov oče od graččaka Bernarda Pleterskega. Bil je majhne postave, črnkaste polti, samski delomržen, prebrisan in je bil za »ta večgar pri rokovnjačih. Stari Ribnikar iz Teneti je pravil, da je že izdelal sedmo šolo. Pojedel je zelo veliko. Kadars so mu ocitali tativno, je dejal, da »svet giba«. Ko ga je njegova tetka Lužarca posvarila, češ, naj ne pozabi Boga in Matere božje, ji je odgovoril: »Moj bog so borovci, puša pa moja mati božja.«

Vranjek je bil vojaški begun in znana je že njegova pesem:

»Dans je sveta nedelja,
je v cerkvi božja čast,
jaz pa po gmanici hodim,
sem žalosten ta čas.«

Grmovje in goščava,
to je meni za en cer,
bridkosti in težave
od jutra do večer.«

Vsega sem se navečilač,
ne bom se skrival več,
zdaj pojdem pa v kasarno,
če pridem koi pod meč.«

(Zapisal Frin iz Spod. Dupelj.)

Nekoč pride k čevljariju Pušiju in mu po-nudi ukradeno usnje. Pušelj se brani kupiti ukradeno blago, Vranjek pa pravi: »Če ga ne boš ti kupil, ga bo pa drugi.«

2. septembra 1832 je sunil trikrat z nožepodsluženega vojaka Primoža iz Žigonje vase.

26. avgusta 1837 je Vranjek ustreli tržaški berči (Prokel ali Pogačnik?). Sedel je župnožno v Udrem borštu na borovem štoru, zavit v ukradene koce. Zapavzivi briča, leti cerkvenega dvorišča napadzol in se skrije v jarku. Napne petelinu, da bi streljal, ali briča prehititi in ustreli. Vranjek pada, smrtno ranjen, v dolinici Zanožni, koder se stekata nekaj nižje studenca Kapnik in Želin v Potoku, ki se pri klancu Rjavcu steka v Kokrico. Brič pokliče Dupljanče, ki pridejo na lice mesta »legnarije« in nanje položa Vranjeka. Brič ga udari po glavi s puškinom kopiton in pravi: »No, Vrana, ali boš kaj zapela?« Nobenega odgovora. Popraša ga, ali je bil pričujoč pri cerkvenem ropu na Sv. Joštu. Vranjek ne od-

ovori drugega kakor: »Piši me v uho! Eden nu je hotel luč prižgati, ker je umiral. Brič ikeče gobo in pravi: »Za takega je takale luč lobral!«

Ko Vranjeka privlečejo na prag domače išče (v gradu), naneso skupaj vse njegove stvari, kakor puške, nože, svedre, ter stolčajo vse na drobne kosce. Zanožno so se poznale še dolgo časa v zemljini izkopane črke, ki so pričale, da je bil ondi ustreljen rokovanjač Vranjek. (Pravila Boltar in Lužar iz Sp. Dupeli.) Mrtvaška knjiga pove, da je bil Vranjek ustreljen od patrulje. Župnik Blasnik pa pravi v svojem dnevniku, da je tržički brič ustrelil v silobranu Vranjeka, ki je bil begun, tist in ropar.

Avgusta 1837 so Dupljanci pripeljali čez Ljubelj, iz Celovca nov veliki zvon in ravno Vranjeku bi bil moral najprvo zvoniti, pa ljudje niso dopustili. Bil je sodno raztezen in lokalni kaplan Tomaž Babič ga je pokopal 28. avgusta 1837. (Mrtvaška knjiga dupljanske fare.) (Dalje.)

Najboljša in najsigurnejša prilika za štedenje:

Ljudska posojilnica

Ljubljana

Miklošičeva cesta štev. 6

(stik za frančiškansko cerkvijo)

sprejema hranilne vloge, in jih obrestuje po $4\frac{1}{4}\%$ brez kakega odbitka.

Uradne ure od 8. zjutraj do 1. popoldne.

Glej inserat!

Zdravstvo.

DROBTINE O ČREVESU IN NJEGOVIH BOLEZNIH.

1. Kakšno je črevo.

Kdor je videl klobaso, je videl tudi črevo. Je kakor čevar, ki se vleče v trebuhi iz želodca pa do zadnice. Ni iz ene cevi, kakor bi morda kdo sklepal po klobasu, temveč je v glavnem sestavljen tako rekoč iz treh vrst cevi, ki ovijajo druga drugo. Zunanja cev je kakor iz močnega platna. Ta drži vse črevo skupaj. Ravno vsled njene trdnosti jo rabimo kot ovoj pri klobasah. Notranji dve cevi imenujejo ljudje s tujo besedo šlem ali šlajm. Kadar pripravlja mesar črevo za klobase, črevo obrne, tako da je »šlem« zunaj, ter »šlem« trdno oddržne s posebno pripravo, da ostane samo zunanja cev črevesa. V resnici obsega »šlem« dve cevi ali plasti. Srednja cev je Iz mišic ali rdečega mesa. Te mišice se same odsebe krčijo in s tem povzročajo, da se živo črevo skoro vedno krči in zvija, kakor črv dežeynik na cesti. Najvažnejša in najbolj nežna je notranja cev, ki je na oči rdečkasta in svetlo sluzasta podobno kakor notranja stran ustnice. Zato se tudi imenuje črevesna sluznica. Siroke povprečne gube je dele v nebroj predalčkov. Te gube zadržujejo hrano, da se ne pretaka prehitro po črevesu. Po vrhu je sluznica posnjana s prav majhnimi kocinami. To so majhne cevkaste sesalke, ki srkajo hranilni sok in ga oddajajo krvnim in limfnim žilicam. Takih sesalk je v črevesu več milijonov, ravno tako je razprezanih v gostih mrežah po sluznici vse polno krvnih in limfnih žilic. Da se s hrano vred ne prikradejo v telo kaki škodljivi strupi ali živalice, se sprehaja v sluznici veliko belih telesc ali levkocitov, ki morebitne strupe uničijo, živalice (bakterije) pa zadavijo. Rede in zbirajo se levkociti,

ki se zvijajo kakor neizmerno majhni črvički, v takozvanih limfnih žlezah, ki imajo debelost prosenega zrna. Razstlane so v sluznici ali posameži ali pa v velikih skupinah. V skupinah se imenujejo Payerjeve žleze. Končno sedi v sluznici nesiteč črevesnih žlez, ki izločujejo v črevo razne sokove, da se hrana raztopi. Poleg teh žlez izločujejo v črevo svoje sokove tudi jetra in pa trebušna slinovka. Iz jetre teče v črevo žolč, iz trebušne slinovke pa trebušna sлина.

Črevo ni povsod enako debelo. Zato ga po debelosti lahko delimo v tri dele. Gornji del, ki se začne pri želodcu, je najtanji. Imenujemo ga vsled tega tenko črevo. Dole je 5–7 metrov in napoljuje središče trebuha. Naslednji del črevesa je že dokaj debelejši, a krajsi. Nosi ime debelo črevo ali tudi čmar. Začenja se v desni žaknotnici, potem se dviga navzgor, nad popkom se obrne vodoravno počez, da pride na levo stran trebuha. Odtod se spušča v nižino, dokler preide v tretji najdebelejši del črevesa — v ritnjak ali danko. Debelo črevo meri kakor dva metra. Da črevesa ne zležejo navzdol, so takorekoč privezana s posebnimi kožami na notranjo stran hrbita. Te kože tvorijo del trebušne mrene. (Dalje.)

Vojško pismo.

Piše Stanko Bor.

Napad.

Prodri smo do vznožja hriba, katerega smo morali osvojiti. Strašen pogled nam je nudila razteglja košenica: za grmičevji, na planem, po malih kotlinah, za kameni so ležali mrtvi, po eden, po dva, po štirje, vse pobočje hriba jih je bilo polno. Od ranega jutra do sreda popoldne so naskakovali hrib in krvaveli, vzeti ga niso mogli. Sedaj naj poiškusi naš batalljon svojo srečo.

Ker nas niso začeli takoj obstrelovati in ker smo vse od ranega jutra neprestano biteli sem, je zapovedal major odmor, da se naužijemo sape in načrpano moči za smrtonosni napad.

Polegli smo med mrtve in molče čakali, da zapovedo vstati, se razviti v rojno vrsto in začeti napad.

»Kdor ima slabo tornistro, ali krušnik, ali slab plahot za šotor, ali je sploh nima, ali slab plašč, ali lopatico, naj jo zameni!« je zaukazal stotnik.

Padli okoli nas so imeli popolno opremo na sebi, nekateri so še držali puške v rokah, nekateri je bilo na obrazih in na legi videti, da jim ni bila smrt težka — zadet je obiežal, kakor je ležal, in izdihnil.

In dvignili so se, kateri so mislili, da imajo slabe tornistre, krušnike, plahote za šotor, plašče, ali niso imeli lopatic, vrgli opremo s sebe in se razkropili po košenici. Imel sem slabo tornistro, slab krušnik, preluknjano plahoto za šotor — vse troje še iz mirne dobe — pa se nisem dvignil. Mrzlo me je streslo, okoli srca pri misli, da bi vzel mrtvecu tornistro s hrbita, da bi mu snel krušnik z rame, da bi drugemu potegnil plahoto za šotor s tornistre in si jo prisvojil; zdelo se mi je, da bi ne mogel niti enkrat pogledati na tornistro, ni enkrat poseči v krušnik — pozneje enkrat, ko bi bilo kaj v njem, tisti dan je bil prazen, prazen — ni enkrat razpeti šotor, da mi ne bi stopil dotični mrtvec pred oči, kateremu sem jo vzel. Rajši imam svojo staro, slabo opremo ko novo, dobro od teh mrtvev. In sem obležal na hrbitu na svoji tornistri in mislil mrke misli in na daňnjeni napad.

Ko se je večina ljudi razkropila po košenici in so se tudi tisti, ki jim je bila misel neprijetna ko meni, pripravljali, da se okoristijo z lepo priložnostjo, so naenkrat zapokale na vrhu hriba puške, zavrhala in zaživžgalo je med nami, nad nami, debelo smo se spogledali in skrili glave.

Preteklo je nekaj časa, preden je stotnik zbral stotnijo, odšel k majorju po navodila, se vrnil, sklical svoje častnike in podčastnike in dal povelja za napad.

Razvili smo rojno vrsto, se splazili kakih dvajset korakov naprej in otvorili ogenj na jarke na vrhu hriba. Zivega krsta nismi videli gori, tudi ni nihče več streljal na nas, le jarke smo videli in svežo zemljo pred njimi.

Med ljudmi mojega roja je vladal neobičajen nemir. Par strelov so oddali, nekateri nato položili puške predse ali poleg sebe, se začeli ozirati, kje je stotnik, poročnik in jaz, posegali v krušnik in bili vedno nemirneši.

Videl sem, kako je lve na moji levii izvlekel iz krušnika mesno konzervo, jo veselo ogledoval, pogledal, kje je stotnik, kje vodni poveljnik, mi hudomušno pomignil in pokazal na ujo.

»Le, da boš visel dve uri navezan na drevo in bom kaznovan, ker si mojega roja!« sem mu rekel nevolino.

»Ničesar se ne bojte! se je veselo nasmejal, izvlekel bajonet iz nožnice in ga nastavil na konzervo.

»Ogenj ustaviti! je poveljeval stotnik.

»Ogenj ustaviti! smo ponovili rojni poveljniki.

»Deset korakov — naprej!«

»Do tistega grma — naprej!« sem zaklical.

»Ravno sedaj! je zamrmlil IVE, zgrabil puško, bajonet in mesno konzervo, pritisnil vse skupaj z obema rokama k prsim in se pognal naprej.

Tega so čakali v jarkih na hribu. Ploho svincenek so vsipali med nas. Ko smo polegли, so nehalo streljati.

Ive je izpalil puško, jo položil poleg sebe, vzel v levo mesno konzervo, v desno bajonet in ga zadrl v pokrov.

»Ive! Jaz sem že sit stotnikovih groženj, ker jeste mesne konserve! Ti glej!«

»Hočete, da vam odprem tornistro? Hočete me preiskati? Niti ene mi ne manjka.«

»Kako potem...« sem hotel govoriti, pa se mi je naglo zjasnilo v glavi.

»E, pomagati si mora znati človek!«

»Kako neki moreš jesti mesne konserve mrtvih?«

»Pa menda v konservah ni smrti!« Zadovoljno je zasadil žlico v konservo, oči so se mu svetile, ko da je zarezal z nožem v bedričce ravno na raznju pečenega janča.

»Deset korakov — naprej!«

»Da bi tel! Ravno...« Z desno je zgrabil puško, z levo mesno konzervo, iz nje je molela žlica, in šnil naprej.

Zopet ploha svincenek z vrha hriba. Ko smo polegли, sem videl desno in levo po rojni vrsti, da jedo z veliko slastjo mesne konserve. Ni enemu nisem bral z obraza resnosti trenutka; ne enemu ni bilo videti, da bi misil na to, da konča ta napad kakor vsak z nasokom; ranjeni so stokali za nami, jasno je bilo, da se jim pridružijo novi, ko zopet potecemo svojih deset korakov — ti ljudje pa jedo s tako mirnostjo in ravnowočnostjo mesne konserve, ko da taborimo sto kilometrov za fronto.

»Ive, občudujem tvojo mirnost!«

»Kaj pa hočem! In če me zadene, me bo vsaj sitegal! Lačen ne bi rad stopil pred svestega Petra. Ze takoj pri vstopu naj mu delam sinistro! Kaj pa mislite!«

»Deset korakov — naprej!«

Misljam, da ni nikdar čudnejše napredovala katera rojna vrsta ko tedaj naša. Večina vojakov je tekla v najhujšem sovražnem ognju: v desnici puško, v levici mesno konzervo, v konservi žlico, na obrazih ne strah pred krogliami, nerazumevanje položaja, le misel, da čimprej pada na zemljo in izprazni mesno konzervo.

»Rekli ste: mirnost! Vraga mirnost, če človeku niti toliko časa ne puste, da bi v miru pojedel vsaj eno mesno konzervol! je govoril, vrgel prazno pločevinasto škatljico in posegel v krušnik po drugo, polno.

»Koliko jih pa imaš?«

Pozorno me je pogledal, nezaupanje se mu je pojavilo na obrazu.

»Samo to šel!«

Predno sem mu izjavil, naj se ne boji, da ga poprosim, smo morali zopet naprej.

Ogenj z jarkov na hribu se je podvojil, potrojil, početvoril, čim bliže smo prihajali, strojnice so sipale na nas, topništvo je govorilo svojo smrtonosno besedo.

»Le kako morete, le kako moreš... sem rekel Ivetu, ko je jedel tretjo mesno konzervo. »Kaj ne vidiš, kaj nas čaka!«

»Le svetemu Petru na ljubols.«

»In še šališ se! Občudujem te!«

»Ni treba! Ta je res zadnja!«

In ko smo res v naskoku pridrveli v jarke, trčili z vojaki, ki so z desne strani naskočili, in s tistimi, ki so z leve naskočili, in našli jarek — razen par mrtvih in ranjenih — prazen, je pridrvel Ive v desnici puško, v levici mesno konzervo — peto mesno konzervo.

»Da sem še živ — hvala Bogu!« sem vzkliknil polglasno, se ogledoval od vseh strani, ker nisem mogel sam sebi verjeti, da sem iz takega ognja odnesel zdravo kožo.

»Da morem vsaj zadnjo v miru pojesti — hvala Bogu!« je rekel poleg mene Ive in odpiral pokrov. »Nikar me tako ne glejte, res je zadnja! Prav po pravici in pošteno povedano: Ta je res zadnja! Na, pa poglejte v krušnik, če ne verjamete!«

»Misliš, da bi te poprosil, če ne bi bila zadnja?«

»Kaj vem! Lačni ste, da vam kruli želodec, na obrazu vam vidim...«

»Kaj te briga moj obraz!«

»Za vsak slučaj... da ne boste mislili — evo mojega krušnika! Prazen je! Nobene mesne konserve več! Samo za vsak slučaj vam pokažem!«

Nisem pogledal njegovega krušnika, ko da ga ne čujem, sem pogledal vstran.

Večerilo se je, dovolili so nam, da prenoscimo v jarkih. Cul' sem, ko je Ive polglasno začel svojo večerno molitev: »O sveti Peter, danes se mi ni bilo treba naznaniti pri tebi! Hvala ti!«

Poi v spanju sem še razločil: »Ne bo vsak dan ko danes! Bojim se, da bom le lačen stope pred te...«

Listek

Junakinja iz Štajra.

Povest. Prevaja ...

(Dalje.)

III.

Klici radosti, ki so napolnjevali celo mesto, so se razlegali iz mestnega parka tja v Ensford in Štajerdorf. Vpričo neštetih, pobožno prisluškujočih množic so na mestnem trgu protestantovski učenci Hendelu v latinskom jeziku spregovorili: Dobrodošel! Štirje protestantski pridigarji pa so ga pozdravili v nemškem jeziku. Po predmetnih pa, ki so bila celo doppodne prazna, in zapuščena, so hodili kovači in plavžarji, ki so venomer divje rjuli: »Čujte, možje in žene! Joahim Hendel je sodnik. Sedaj je konec rimske lopovščine. Fej papež! Fej Heler! Peklenske pošasti! Obesite Helerja za oknole!«

Na katoliške podobe in kipe pred bolnišnico so frčali kameni in palice. Zalostni Materi s sedmerimi meči so dali na glavo slamlnat venec. Zunaj mesta so postavili vislice, na katerih je visel slamlnat mož s škofovsko kapo in s pasjo taco. Drugi so nosili čeber, v katerem je nekdo stal, običen kakor benediktinski menih, ki je neprestano kričal: »Jeruzalem, Jeruzalem!« Zadaj pa je divjala tolpa in klicala: »Pater Albert, blagoslovite nas!«

Še bolj divje šale so uganjali besneči nožje. Kar se je zadnje mesece nabralo netila v protestantskem delu mesta, gori danes, ko so katoličani podlegli v volitvi, v silnih plamenih sovraštva in jeze.

»Ha, ha, dan plačila! Fej, papeški psi, sedaj je prišel čas, sedaj nam gre pšenica v klasje: Hendel je sodnik. Ha, vi latovi, vi sleparji, lopovi, ki ste kamenjali naše pridigarje, razbijali naše kelihe, sedaj pridite, ubijemo vas!«

Sredi tega hrušča in trnčka so pa žene in

dekleta mirno sedeče na hišnih pragih ter so prepevajoč luteranske pesmi iz zimskega zelenja pletle vence.

Tesarji so pred štajerskim mostom postavljali slavolok. Bil je prav tisti, ki so ga popreje postavili cesarju. Samo napis: »Najvzvišenjemu cesarju«, ki se je blestel nad glavo zmagovaltega Marsa, so hitro zamenjali s pozdravom: »Najvišemu sodniku«. Povod so razobesili zastave. Zvečer pa, ko bo gospod Hendel s sodnikovim mečem jahal skozi mesto, naj se vrši bakljada. Mesto se je silno izkazalo: svilnate in zlatovezene zastave so plapolale s hiš in je gorelo tisočsedemstvo sveč. Zato tudi predmetnje niso hotela zaostati.

Ko je prihajal večer in je nebo razpeljalo nad Štajrom svoj najlepši ognjeni škrat, je bilo vse notranje mesto s predmetnji vred praznino oblačeno. Posebno so se odlikovali plavži v Štajerdorfu. Z vseh slemen so vihrale zastave s panterji, z državnim orlom, nekatere s kelihom in evangelijsko knjigo. Vrata so bila prepletena z vencami, na oknih so bile razvršcene bele in rdeče sveče, ki jih je katoliški svečar Šadi vlijal za božične jasli, pa jih je rad ali nerad moral odstopiti protestantovskemu sodniku.

Tudi hiše katoličanov, izvzemši nekatere patricijske v mestu, so bile okrašene. Seveda le zaradi sile in iz strahu: Divji nožarji so žugali, da bodo vsakemu, ki ne časti Hendlina, spustili rdečega petelinu na streho.

Prav zgoraj na Glajnki cesti, nasproti pokopališču, je stala samotna hiša, ki ni bila čisto nič okrašena. To je bila tista hiša, ki jo je kupila od opata samostanska gostilničarka iz Admonta in se je prav danes z vso svojo družino in ropotijo sem preselila. Ni imela časa razobešati zastav, imela je preveč druga posla.

Pred vrati, ki so bila od starosti začrnela in preperela, je stal lesveni voz, na katerem je bilo še nekaj ropotije. Vole so bili že prej izpregli.

Znotraj so se čuli glasovi zdaj zgoraj, zdaj spodaj. Radovedne sosedje so prisluškovale pri oknih, od katerih jih je bilo le malo pokritih s steklom ali popirjem. Lahko so videle skozi okna, kako marljivo je gostilničarka z odraslo hčerkko in starim hlapcem delala po sobah, kako je postavljal omare in postelje, pospravljala v skrinjah, kako je hlapec valil sode v klet, kako so otroci prihiteli z lonci in ponavami v kuhinjo, kjer je že pod koltom goreli ogeni, ki ga je netila mala deklica.

Petrovka, zgovorna sosedka, vpraša skozi okno:

»Ste li že kaj jedli?«

Deklica pri ognjišču odgovori: »Se nič.«

»Kaj boste pa jedli?«

»Zeleno juho in močnik.«

— Sedaj smo skoraj gotovi — pa si nisem mislila, da je vse v tako slabem stanju, šipe v oknih so skoro vse pobite.«

Tako je govorila Svertnerica, ko je vsa trudna prišla po stopnicah dol in stopila v kuhinjo. Bila je velika in močna: njeno nizko čelo, okoli katerega so v velikih valovih legali rdečkastorjavne lasje, je bilo mokro. Saj je pa tudi danes res veliko storila in je zadovoljna. Spalnica je tudi v redu. V točilnico poleg kuhinje je postavila mizo in stole. Če jutri pridejo gosti, jim bo že lahko postregla. Od živinskega kuca Abrahama je prav po ceni kupila dve kravi in eno tele, ki zdaj že stoji poleg volov v hlevu. Prav lepe salzburške krave so, že nočoi jih bo lahko pomolzla. V kuhinji že vre juha in tudi močnik bo kmalu kuhan. Seve, v Admontu, kjer smo imeli hišo ob vodi, ... smo imeli pečene ribe, močnik je jedi, dobrih juh v izobilju — pa oh, zdihuje, tam je bila naša hiša pokrita s cemprinovimi ploščicami ... Pa kaž se hoče, če je pa mož mrtev! In uboga vdova ne more občuditi samestanu dolga, potem mora na cesto. Kakor Bog hoče, da smo le zdravi. Bog bo že tudi naprej pomagal.

Sedaj si zaviha rokave, da se vidijo nove močne, od solnca zagorsle roke, zajame juho iz kota ter pomakne bliže k ognju lonec z močnikom.

Mala deklica sledi poželjivo na jedi ter si obližuje drobni ustnici.

»Pokliči jih jest,« zaukujuje mati. »Sedaj je večerja gotova.«

»Jest, jest,« radostno vzklicuje deklica, kakor strela švigne k vratom, kjer je stari hlapac zvalil z voza zadnji zabol, ter zavpije: »Gašper, jest! — Potem po stopnicah gori: »Štefana, otroci, pridite jest!«

Kmalu kobajo po stopnicah dol male nožice, trije otroci priplesajo v kuhinjo, sprejdej deklica, ki jih je priklicala; potem prišorklja hlapac v težkih leseničevljih, nazadnje pride previdno po slabih, napol polomljenih stopnicah dol Štefana, ki drži v naročju najmlajše dete.

Na stari hrastovi mizi, ki je nekoč stala v admontski obrednici, je pripravljena večerja. Mati je molila angelovo češčenje, potem posedejo vsi okoli mize in začnejo jesti. Štefana drži se vedno najmlajše dete v naročju.

Oj, kako je dobra zelen postna juha, če človek že dva dni ni zaužil nič toplega.

Skozi odprtia okna piha veter in siplje v kuhinjo velo listje z orehovega drevesa. Zunaj žari nebo krvavordeče, iz daljave prihaja na uho trobenje rogov in zamolko plapolanje in vihanje zastav, s katerimi se igra večerni veter.

Svertnerica izpregovori:

»Štefana, si li vse pripravila za počitek? Zelo sem trudna, no ge ne nič več ne nosijo.«

Deklica pove, da je za mater zgoraj v sobi pripravljena postelj z dvema vzglavnikoma in vodejo, za otroke da sta dve pernic, zibelka pa stoji pri materini postelji. Za Gašperja pa je spodaj v čumnati pripravljena slamnica.

»Dobro je,« zadovoljno reče mati. »Pa, Štefana, ti nič ne ješ,« nadaljuje potem. »Ni li juha dobra? Zelenjava je še iz našega vrta. Če si delaš, potem moraš tudi jesti! Ljubezni zre na svojo hčerkko, ki ji je tako podobna. Samo obraz ji je bel in rdeč mesto rjav; čelo ji je lepo visoko in oči temne; tudi ni plečata kakor mati, temveč vitka in finih udov.

»Juha je že dobra,« odvrne deklic. Globoko jeagnila glavo, katero so prepletale kakor pest debele, zlatosvetle kostanjevike, ter je pazno nesla malemu otroku k ustecam koščeno žlico z juho. Malo dete je nasproti zdravim, zagorelim bratcem in se stricam zelo slabotno in bledo. Ko ga je mati še pod srcem nosila, je že hodil oče bolan okoli.

Ko so pojedli juho, je mati razdelila močnik. Dva in dva sta dobila po en krožnik. Otroci so jedli in cmokali ter so se radovedno ozirali na veliko sestro, ki je tako malo jedla.

Nakrat reče malo Mihaela z drobnim glasom:

»Mati, je li tudi tu v Štajru kak dober gospod, ki bo prihajal k nam in mi bo dal dva srebrna groša, če mu podam šopek?«

»Ničesar ne dobiš, jezičnica,« jo osorno zavrne mati.

Deklica je zaokrožila svoja rožnatordeča usteca ter je zvonila z malimi nogami.

Njen bratec Krištof z vdebijim čopom na glavi srborito reče:

»Mati, je li tudi tu v Štajru toliko jabolk in hrušek, kakor pri nas v Admontu? Je li tudi tu kamar, pri katerem se kupijo slančice? So tudi tu čebele in se dobi med?«

»Poglej ga sladkosnedež!« ga jezno zavrne mati. »Bodite veseli in hvalite Boža, če vam dà mati vsakdanega kruha.« — Založno je pomislila, da bodo odsej zanaprej drugi ljudje oskrbovali v Admontu njenе panje in njeno sadno dreve ter si pri tem služili denar.

Sladkosnedi Krištof nato važno naznani: »Mati, na stopnicah sem videl leteti podgano z dol - dim repom!«

»Ne veš nič pametnejšega, ka-li?« ga vedno osorneje zavračuje mati. »Se podgane, že teh je treba,« si je mislila, »moj Bog, v kakšno hišo sem prisla! Z zidov se melje sipa, vrata in okna so za nič, sedaj na še podgane. In za to stare žaro plačaj drag denar.«

Sedaj začne mali triletni deček jecljati:

»Štefi, zunaj rastejo cvetlice,« ter je s svojo malo, drobno ročico kazal na revni vrl pred hišo, ki ga je preraščala ljlulka, trnje in

sat. Potem je žalostno zamahnil z glavico, rečoč: »Tu ni nič cvetje.«

»Sedaj je jesen, majnika pojdemo na poje, tam so cvetlice, ga je tolažila Stefana, toda neno oko je otožno zrlo.«

Mihuela je zamrmala: »Tu ni ničesar.«

Sedaj je mater zapustila potrežljivost, enzo je zavila:

»Plaglavi, jaz naj vam iz rokavov sipljem žabolka in hruške in med in srebrne groše, povrh pa še tisoč goldinarjev. Jaz vam že pomagam! Delati je treba! Zasluti krajcarje! Drugače vas vse zapodim iz hiše. Mi smo revni ljudje.«

Hitro je vstala.

»V imenu Boga Očeta in Sina in Svetega Duha — je molila z jeznim glasom. — Sedaj pa spati! Jutri pa vstat in delat!... Oče bi ne bil smel umreti, kaj morem jaz za to!« reče starejši hčeri.

»Da, gospod bi ne bil smel umreti,« je ponovil stari hlapec. Napol je gluhi, to pa je umel; obriše žlico, počasi odštokirja in misli na dobre čase, ko je večkrat dobil izven časa kak srebrn groš in kak kozarec dobrega samostanskega vina.

Otroci cepetajo po stopnicah gori, najprej nekoliko plaho, potem pa zopet veselo drug drugemu nagajajo in se med seboj ščipljijo. Stefana je stala z najmlajšim v naročju na kuhinjskem pragu; v večernem mraku je nezno, skoraj proseče zvenel njen glas:

»Otroci so neumni.«

»Boli ko se spustiš s plaglavi, slabše je, nejevoljno odgovarja mati. »Si li tudi ti videla podgansko zaledo?« vprašuje mati s temnim obrazom.

»Ne. Pa večkrat so podgane blizu mesnice, in tam spodaj je mesnica. To ni nič hudega. Kar v hiši manjka, to bomo že uredili, mati. Toda — deklica se obotavlja, potem tiko in žalostno pravi: — če bi le to mesto ne bilo tako hudočno gnezdo.«

»Kaj pa ti veš o hudočnem gnezdu,« reče mati in nagubanči čelo. »Sedaj pa še ti začenjaš! Zabavljaj lahko vsak. Sedaj smo tu, ker smo morali sem. Otroci tega ne vedo, ti pa veš.«

»Mati,« odvrne deklica, »vse vem. In če smo tudi morali iz Admonta, vendar bi bili že kak drug prostorček dobili. O mati, kakšno mesto je to, v katerem niti sto pravih kristjanov ni? Mati, mati, kakšno mesto je to, kjer ljudje po cestah kriče: Fej papež, fej papež?«

»Kdo kriči? Kje si to slišala?« vprašuje mati.

»Ko sem šla prašati za mošt in sem komaj čez prag stopila, je bilo prvo, kar sem slišala: Fej papež! Tam-le spodaj — z roko je pokazala na desno in lica so ji zažarela, — »so začeli papirnatega škofa, sveto podobo so vrgli na cesto in so jo grdo psovali. Videла sem cerkev in sem hotela vanjo, da bi pozdravila Odrešenika... Kriz je bil nad vratimi — vstopim — in — bil je konjski hlev. »O mati,« je grenko ihtela, naslanjajoč se na ograjo stopnic, »tega pač ni vedel milostivi gospod, da je Stajer tako hudočen. Sicer bi nas ne bil poslal v jamo razbojnnikov.«

»Saj so tudi prave cerkve in dobri kristjani v mestu. Ob gori je ena, pač še nisi bila notri,« je nejevoljno odgovorila mati. »Da, res, v Janspahu bi bili dobili bajto, v gozdu tik oglenice. Tam se kadi, da bi se človek v dimu zadušil. Veseli bodo, da smo dobili to. Sino pač revni ljudje.«

Deklica je v temi zamajala z glavo in je žalostno vzkliknila:

»Boljše je stanovati pri ogljarjih, boljše pri lisicah in volkovih, kakor pri nevernih ljudeh, kjer preklinajo Boga. Mati,« je v hipu proseče zavpila, »še bi bil čas, še bi se lahko peljali v Janspah.« (Dalje.)

Nove knjige.

Kratka povest o antikristu. Iz ruskega prevzel Franc Poljanec. Pravoslavni bogoslovni učenjak, ki pa je pozneje prestopal v katoliško Cerkev, popisuje dogodke pred koncem sveta, kakor si ga on misli. Povest je si-

cer nekoliko teže umljiva, a zelo poučna. Stane 2 kroni.

Ob vojski. Igrokaz v 4 slikah. Spisal dr. Janez Ev. Krek. Ta nad vse genljiva igra je zadnje delo pokojnega Kreka in jo bodo naša društva z velikim uspehom uprizanjala.

Jos. Jurčič. Spisi 5. zvezek. Obsegla povest: Sosedov sin. Sin kmetskega cesarja. Meji dvema stoloma. Poljudne povesti našega Jurčiča vsakdo rad prebira. Njegovo lahko pripovedovanje, vzeto iz kmetskega življenja, bo vsakdo z zanimanjem čital. Stane 3 krone. Pravila za oliko. Spisal dr. Dostojen. To je okrašana izdaja priljubljene »Knjige o lepem vedenju«. Najpotrebeniši pouk o vedenju do domačih in tujih ljudi, doma, na poti in v cerkvi dobijši v tej knjižici, katera naj bi posebno naši mladini prisla v roke. Stane 3 K.

Kubična računačica, ki jo je sestavil Janko Dolzan, bo vsakemu dobrodošla, ki ima kolikško opraviti z lesno kupčijo. Konceni knjižice je pridobljena še naštevanka od 11 do 100 in pa primerjalna razpredelnica nove in stare lesne mere za tiste, ki so bili dosedaj vajeni le stare lesne mere. Knjiga v platno vezana stane 5 kron. Vse tu omenjene knjige se dobivajo v Katoliški Bulkarni v Ljubljani.

LOTERIJSKE ŠTEVILKE.

Gradec, 28. avg.: 8, 38, 24, 78, 70.

Linc, 31. avg.: 19, 56, 68, 23, 66.

Kdo izmed iz Rusije vracajočih se ujetnikov kaj ve o AVGUSTU KOKALJU, ki je bil kot ujetnik v Dariski, gubernija Pensa. Ze 10 mesecov ni o njem nobenega glasu. Vsi stroški se povrnijo. Sporočila želi njegova mati 3122

MARIJA KOKALJ, Zagorica, p. Litija.

Odujetniška pisarna

dr. Juro Adlešiča

LJUBLJANA, Sodna ulica 6, II. nadstr.

je zopet odprta

dopoldne od 8. do 12. ure in popoldne od 3. do 6. ure. 3075

Polhove kože, krtove kože, hrčkove kože

kupi po najvišjih cenah
trgovina s kožami in krznom

D. KÜLLNER LEIPZIG, Brühl 47.

Pošiljatve se prosijo po pošti v zavojih po 5 kg, odpadli znesek se odpoljše takoj po prejemu.

Stroji za meso

Ameriški sistem, 5. pociščana z jekl. noži. Cena 60 K za komad brez poštne in zavojnine

—AGRARIA—

Igrovska družba z omej. zav. Duna, IV. Rechte Wiesenstraße 1

Svaril! Ne kupujte nobenega emaliiranega stroja za meso ker se odstrelj glazura! Tudi ne kupujte stroja z litimi noži ki hitro počijo, marveč le naše AGRARIA stroje za meso z zajamčeno in jeklenimi noži.

Naročilnicina:

(razločno izpolnit, izrezati, vložiti v kuvert in na takoj odpeljati)

Agraria Handelsgesellschaft m. b. H. Duna IV. Rechte Wiesenstraße 1. Na podlagi Vašega nazznamea v »Domoljubu« naročam komadov »Agraria« strojev za meso, 5., z jeklenimi noži za ceno K 60 — za komad brez postnine in zavojnine po postresti. Znesek K — pošljem kot naplacišlo. Ime Naslov.

GOSPODJE, kateri si želite s prodajo dobro dočiš konsumnih predmetov zagotoviti znaten dohodek, naj pošljete svoj naslov na kemično tovarno HUGOPOLAK, KRAL. VINOGRADI, Jungmannova trida 33. Telefon pisarne 5495, telefon tovarniški 5493. 307

Med, vosek in voščine

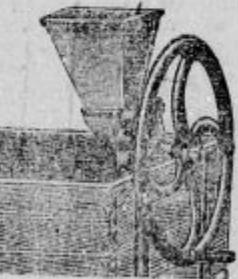
kupujem po najvišji ceni, tudi majhne množine. — VIKTOR VOKAČ, DVOR, 3163 Dolenjsko.

Poljedelski stroji in orodje. Ročni mlini za zdrob in moko!

Cena: 1. vrsta 155 K

2. vrsta 115 K

Teža: približno 12 kg

Znamka »Davor«

Mlin se razpolavlja opremljen z zamahnim kolesom in lakiranim vsipalnikom. Cena je mlini, in sicer najboljši vrste 155 K, mlini nekoliko manj trpežne vrste 115 K, brez odbitka v tovarni. Zavjanje in poštnina računi se še separatno za lastno ceno. Mlin prve vrste je izdelan iz najboljšega, trdega materiala in se za kvaliteto, da naročnik prejme nepokvarjen mlini, jamči. Moj ročni mlin izmelje najfinješo moko! — Stroj se naroča pri tvrdki 3145

D. Štucin

DUNAJ, XVIII. okraj, Höhnegasse štev. 4.

Dopisuje se slovensko.

Barve za obleke

zajamčeno pralne, za barvanje vseh vrst oblek, zelo enostavna uporaba, v vseh barvah, za ceno 70 vin. in 1 K za zavoj; pri odjemu 100 zavojev 40 in 70 K po povzetju. 3097

Josip Ottowitz

GRADEC, Wassergasse 18.

Za suhe gobe

je vedno najboljši kupec

Fran Pogačnik

LJUBLJANA, Dunajska cesta št. 36.

KUPIMO v tekoči dobavni dobi

paradižnike

v celih vagonih. Najnižje ponudbe prosimo na tovarno za konserve. 3175

HAGN & ENNSMANN, Zentralbüro,
Dunaj III., Estegasse 7.

štrem za veliko gorsko posestvo pri Hrastniku,

oskrbnika

najraje kmeta ali delavca z družino. Ves pridelek se deli na polovico. — Ponudbe na upravnštvo »Domoljuba« pod štev. 3162.

Le 3 K 40 h stane pri nas malj tot. aparat „Omega“ vol. alike 4×4 kompl. z malo opremo in natanč. navod. za zaščitnike. Zaklopna komora, Gertrud! vel. 8×12; fina izvršitev z vsemi potrebnimi opremili, za razne lege, prima akromat, leča, kompl. s hrvastasto kaseto in navodilom dokler v zalogi, le **K 70.80**, zaklopna omara za vojaštvo za plošče in filme, žepna oblika vol. 4×6 le **K 68.40**; vol. 5×8 le **K 79.80**. Pošilja po povzetju. Poština 1 K. Export „Perfekt“, Dunaj VII. Meutätig. 137/162.

SODE

od vina, žganja in vsake druge vrste
kupuje po najvišjih cenah

: Ivan Jelačin :

LJUBLJANA, Emonska cesta štev. 2.

100.000 i hvaležnih odjemalj, po-
trdijo da unicevatec kon-
cenč "Eibisam" v treh dneh brez bolečin od-
pravi krivca stosa, kravljave, trsi žlez. Uspeh za-
jamčen! Cena 3 K, 3 lončki 7 K, 5 lončkov 11 K.
Zobotbol odstranjuje "filis" nafrdrov, revmat. bo-
lečine, ko je že vse odreklo, in pri
otličnih zobeh. Čini uspeh, denar
najnič. Cena 4 K, 2 posilke 8 K,
6 posilke 1 K. Nikak, okem, za
bovin, ne nepriljubljenega duha!
Snežno bele zobe do "KINIS",
zobna lekodišča. Takoj, uspeh.
Cena 4 K, 3 steklenice 7 K. —
Podgane, miši se popolno zatro-
s podgačnikom smrto-
jo — Rattenlos. Ako ni uspeha,
denar nazaj, 100 ne zahtavlja. Ce-
na 4 K, 3 škatle 9 K. Stenice, usi,
bolhe, škrkne, unci z zaled-
vred redadično „THIERA“. Cena
3 K, 3 škatle 7 K, pršnček za go-
lačen poleg 2 K.
NEMAY, Kestens (Sassa) 1. poštni predel 42-6-104, Driske.

Umetno gnojenje bo samo Vaša koristi

toda ne odlašajte! - Zahtevajte takoj
ponudbe na

20 % kali-jovo sol in 14 % kajnit

Poznejših naročil vsled težavnega
uvzoja ne bo mogoče izvršiti! Pojas-
nila so Vam na razpolago! Jamstvo
za kakovost!

VINRO VARIC, veletržec, Zalec, Južno-Slavonsko.

Universal - ročni mlin

(Zakonito
zavarovan.)

Moj Universal-ročni mlin je
izbran za mletje maku, dišav,
sladkorja, kave, ovence, riže,
orehov, pšenice, ječmena,
oves, rizi, koruze, riza itd.
Ta mali mlin se je tokom vojske
izborno obnesel in se lahko po-
rablja za vsako vrsto mlejkov-
ga izdelka. Teža okoli 1 kg.

Cena K 24-

Pošilja se z Dunaja
proti predplačni zna-
ščini po generalnem
zastopstvu

Maks Böhnel, Dunaj
IV. Margaretenstr. 27 odd. P. 57.

Prospekt zastonji.

KUPUJEM vsako količino brinjevih jagod

2978 Destilerija in rafinerija
VLADIMIR ARKO, Zagreb.

KUPIM vsako množino

2995

medu in čebelnega voska

FRANC VOKAČ,
LJUBLJANA, Selenburgova ulica št. 5.

Ustanovljeno I. 1893.

Uzajemno podprtvo društvo

v Ljubljani

registrovana zadruga z omejenim jamstvom.

Dovoljuje članom posojila proti poroštvu, zastavi živ-
ljenjskih polic, posestva, vrednostnih papirjev ali proti
zaznambi na siužbene prejemke.

Vračajo se posojila v $7\frac{1}{2}$, 15 ali $22\frac{1}{2}$ letih v
odsekih ali pa v poljubnih dogovorjenih obrokih.

Kdo želi posojila, naj se obrne na pisarno v Ljubljani,
Kongresni trg štev. 19, ki daje vsa potrebna pojasnila.

Društveno lastno premoženje znaša koncem leta 1915 519.848.40 kron.

Zadruga sprejema tudi hranične vloge in jih obrestuje po $4\frac{1}{4}\%$.

Deležnikov je bilo koncem leta 1915 1924 s 15.615 deleži,
ki reprezentuje jamstvene glavnice za 6.089.850 kron.

Nad 1.000.000 v rabi!

Hocno silo je
praktično orodje
za vsakogar za
čuvanje usnjenih
prodmetov: jut-
manov, vred, ja-
der, oprem, me-
hev, plasti, čev-
ljev. — Razpro-
dajalcem posjet.
Cena kmpl. sila
K 5 — povzeti
stroški posjeti.
Ljublj. zdravljev,
varovalcev pod-
prtov in krovine
in jasnja, podkvive,
cošči, trakov za
čevlj. čevlj. smo-
lo, okov za pod-
platne in vojnih
podprtov in voj-
nih mlincov. **P. E.**
Lachmann, Dunaj IX, Moser-
gasse 3, odd. 181.

14 dni na poskušnjo!

JAMSTVO!

AGRARIA-brzodro-
bilni mlin pošljemo
14 dni na poskuš-
njo. Ako niste za-
dovoljni ž njim, ga
lahko pošljete na-
zaj svoj denar.

Dobavlja se točno
le, dokler traja
zaloga!

Cena K 185-
z zamahnim
kolesom brez poštnine in zaboja.

„Agraria“-brzodrobilni mlin.

Ne načemelj, pač pa najboljši, najspodbujnejši drobilni mlin, ki se daje — edini, s katerim
se lahko melje pšenica, riz, koruz, eten in itd. — fino, kakor kdo želi. Delo siln in lahko ter
se lahko sledi na 4 vrste drobljenja. Nadomestni deli se daje in lahko zamenja.

- **CAM. PLANER, DUNAJ II, Praterstr. 47.** -

NAROČILNICA!

(Izrezni, razločno izpolniti,
vložiti v kuvert in tekoč
odposlati, ker se more po-
sljati le, dokler je v zalogi.)

Tvrdka **CAM. PLANER,**
Dunaj II, Praterstr. 47.

Naročam Vas Agraria-
brzodrobilni mlin za zno-
sek K 185- po povzetju,
z pravico s pošljem mlin
tekom 14 dni nazaj, ako
ne bo dobro mlin.

Ime:

Kraj:

Zadnja žel. postaj:

Na poštne obute želite, da se pošči omogoči.

Edini slovenski zavod brez trajega kapitala je!

VZAJEMNA ZAVAROVALNICA

prez požarnim škodam in poškodam cerkvenih zgrad

Ljubljana, Dmajska cesta 17, Ljubljana.

Zavarovanje sprejema proti požarnim škodam: 1 raznovrstna izdelane stavbe, kakor tudi stavbe med casim
zgradbe, 2. vse premično blago, mobilije, poljsko orodje, stroje, živilo, sponove in enako, 3. vse polj-ke pr-
delke, žita in hrano, 4 zvonova proti prelmu, 5. sprejema tudi zavarovanje na življenje, oziroma doživetje
in druge kombinacije in proti negodam, vsakovrstna podjetja o-tti kakor tudi osamezne osebe za doživetje
nižjevrstnje zavarovalnice, ed katero ima tudi deleta Krasnjka podružnic.

Varnostni zaklad in udmine, ki se skenale l. 1916 K 906.828-1, se poskoduje k temu l. 1917 na 1.061.835.54.

Tedaj, čimvečje zanimanje za ta edini slovenski zavod tembol bo rastel zaklad

Ponudbe in pojasnila daje ravnateljstvo, glavno poverjenstvo v Celju in na Preosku, kakor tudi
po vseh farah nastavljeni poverjenjeniki.

Cene primerne, hitra rešitev in tekočno upoštevanje

